

Ulkomaisen työvoiman käyttöön liittyvät velvoitteidenhoidon riskit

Työnantajat ja heidän työntekijänsä

Selvitys 4/2021

Julkaisun nimi:

Ulkomaisen työvoiman käyttöön liittyvät velvoitteidenhoidon riskit – Työnantajat ja heidän työntekijänsä

Tekijät:

Analyttikko: Tomi Martikainen, Asiantuntija: Olavi Kärkkäinen

Julkaisija: Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö

Julkaistu: 26.10.2021

Julkaisutapa: Sähköinen (PDF)

Julkisuus: Julkinen

Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 13 § ja JulKL (621/1999) 5:3 §:n 2 k

Lisätietoja mediallyle:

Johtaja Janne Marttinen, puh. 029 512 6066

Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 029 512 6070

Muut yhteydenotot htsy@vero.fi tai harmaatalous.fi -sivusto

Velvoitteidenhoitoselvityksen voi pyytää ilmiöselvityksessä kuvatun ryhmän perusteella. (Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 5:3 §)

Harmaan talouden selvitysyksikön selvityksissä esitetyt näkemykset ja tulokintakannanotot ovat yksikön omia, eivätkä ne sido Verohallintoa tai muita viranomaisia.

Tiivistelmä

Tutkimuksessa selvitettiin rajoitetusti verovelvollisten henkilöiden työnantajien taloutta, harmaan talouden riskejä, velvoitteidenhoitoa ja verotuskäyttäytymistä Suomessa. Rajoitetusti verovelvollisia ovat ulkomailla asuvat henkilöt. Rajoitetusti verovelvolliset maksavat Suomeen veroa vain Suomesta saamistaan tuloista.

Tutkimuksessa selvitettiin, voidaanko Maahanmuuttovirastolta saatua aineistoa (UMA4 asianhallintajärjestelmä) yhdistämällä Verohallinnon aineistoihin (vuosi-ilmoitustiedot ja tulorekisteri) tehdä havaintoja työnantajien työnantajasuoritusten laiminlyönneistä, työluvan saaneiden palkkauksesta, työperäisestä hyväksikäytöstä kuten alipalkkauksesta ja jos ei voida, niin mitä muutoksia tai kehitystehtäviä pitäisi asian korjaamiseksi tehdä.

Rekisteritietojen puutteiden takia osa yrityksistä ja henkilöistä jäi tunnistamatta. Aineistossa oli yli 23 500 riviä tietoja puutteellisilla henkilötunnustiedoilla ja yli 1 660 riviltä ei löytynyt henkilötunnusta lainkaan.

Rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksaneiden yritysten kohdejoukko muodostettiin Verohallinnon vuosi-ilmoitustiedoista ja tulorekisteristä tunnistetuista yrityksistä. Verohallinnon käyttämissä aineistoissa rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksaneista yrityksistä yli 90 prosenttia oli suomalaisia. Kohdejoukon yritykset olivat keskittyneet Uudellemaalle.

Suomalaiset yritykset olivat elinkaareltaan vanhempia ja suurempia kuin ulkomaalaiset. Suomalaisissa ja kiinteän toimipaikan ulkomaalaisissa yrityksissä oli saman verran verovelkaisia. Kohdejoukon ulkomaalaisilla yrityksillä oli suomalaisia useammin järjestelemätöntä verovelkaa. Järjestelemättömän verovelan keskiarvo oli suomalaisilla yrityksillä yli 274 tuhatta euroa ja ulkomaalaisilla reilu 82 tuhatta euroa.

Yrityksiä, jonka työntekijälle oli myönnetty työlupa vuonna 2019, mutta yritykselle ei löytynyt palkkatietoja oli kymmenesosa ja samoin sellaisia yrityksiä, joille ei löytynyt liikevaihtoa, vaikka oli myönteisiä työlupapäätöksiä. Rajoitetusti verovelvollisia palkansaajia oli hieman yli kaksi prosenttia.

Yritysten talouden tunnuslukuja kannattavuus, velkaisuusaste ja maksuvalmius oli usealla yrityksellä mahdotonta laskea puutteellisten tilinpäätöstietojen takia.

Kohdejoukon yleisesti verovelvollisilla henkilöillä, joilla oli työlupa voimassa vuoden 2019 aikana, 7,2 prosenttia oli saanut Kelalta veronalaisia työttömyysetuuksista. Kun vertailupohjaksi otettiin kaikki Suomessa työlliset ulkomaalaiset 110 tuhatta henkilöä, jäi Kelan veronalaisia työttömyysetuuksia saaneiden prosenttiosuudeksi alle 3 prosenttia. Vastaavassa vertailussa suomalaisten Kelan veronalaisia työttömyysetuuksia saaneiden osuus oli lähes 15 prosenttia. Ulkomaalaisten työskentely Suomessa ei johda korostuneeseen Kelan veroalaisten työttömyysetuuksien käyttöön.

Rajoitetusti verovelvollisten palkansaajien työsuhteet olivat lyhytaikaisia. Palkanmaksukausista 9/10 osaa oli 1 - 3 kuukauden mittaisia.

Hakemuksissa esiintyvien palkkatietojen kerääminen UMA4-tietokannasta ja näiden tietojen vertaaminen Verohallinnon aineistoihin oli haasteellista. Hakemuksessa esitettyjen palkkojen maksuperusteista saattoi olla useita eri versiota, tunnistetiedoissa oli puutteita ja palkkasummia oli esitetty useammassa eri valuutassa. Erilaisten palkanmaksu- ja ilmoitustapojen vuoksi ei aineistosta kyetty selvittämään alipalkkausta tai viitteitä työperäiseen hyväksikäyttöön.

Tunnistetuista henkilöistä ja yrityksistä "kadonneita" myönteisen työluvan saaneita oli 11 633 tapausta, jotka eivät yhdistyneet y-tunnukseen. Sellaisia työlupahakemuksia, jotka yhdistyivät muuhun y-tunnukseen, oli 10 577 tapausta.

Aukottoman tietojen yhdistämisen mahdollisuus Verohallinnon ja UMA4:n aineistojen välillä auttaisi kaikissa viranomaisissa yritysten toiminnan ja ulkomaalaisten työntekijöiden oikeuksien ja velvollisuuksien jälkivalvontaa, sekä tukisi ulkomaalaisten työsyrijntä- ja hyväksikäyttöasioissa poliisin esitutkintaa sekä työsuojeluviranomaisten valvontatoimia. Osa valvonnasta voitaisiin automatisoida eri tietolähteitä vertailemalla algoritmien avulla.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Tutkimuskysymys	3
3	Yleinen ja rajoitettu verovelvollisuus	4
3.1	Yleistä verovelvollisuudesta	4
3.2	Rajoitetusti verovelvollinen	5
3.3	Ulkomaalainen, rajoitetusti verovelvolliselle palkkaa maksavan yrityksen ilmoitusvelvollisuus	5
3.4	Suomalainen rajoitetusti verovelvollinen palkansaaja	6
4	Kohdejoukko	7
4.1	Maahanmuuttoviraston aineisto.....	7
4.2	Verohallinnon tiedot.....	11
5	Rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksaneet yritykset	13
5.1	Perustiedot.....	13
5.1.1	Oikeudelliset muodot.....	13
5.1.2	Toimialajakauma	14
5.1.3	Alueellinen jakauma Suomessa	15
5.2	Rekisteröinti	16
5.2.1	Kiinteä toimipaikka ja arvonlisäverovelvollisuus.....	17
5.2.2	Toimivuus.....	17
5.2.3	Rekisterierittelyt.....	18
5.2.4	Toiminta-aika	20
5.3	Toiminnan laajuus	20
5.4	Velvoitteiden hoito	22
5.4.1	Verotuksen ilmoituspuutteet	22
5.4.2	Verotuksen maksupuutteet.....	22
5.5	Talous	24
5.5.1	Tilinpäätöksen avainlukuja	24
5.5.2	Tulos ja oma pääoma	26
5.5.3	Talouden häiriötietoja	26
5.6	Havainnot.....	27
6	Palkat	28
6.1	Palkansaajien työsuhteiden jakautuminen yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisiin toimialoittain.....	29
6.1.1	Verohallinnon aineistoihin rekisteröityneet palkkakaudet.....	32
6.1.2	Työsuhteiden jakautuminen toimialoille	35
6.2	Katvealueiden yritysten ja henkilöiden hakeminen	36
6.2.1	UMA4 tieto henkilöstä ja tulorekisteritieto vuonna 2019.....	37
6.3	Havainnot.....	38
7	Yhteenveto	40
8	Lähteet	44

9	Lista kuvioista ja taulukoista.....	46
10	Liitteet	48
	Liite 1 Aineiston korjaamisesta tarkennus	48
	Liite 2 Rajoitetusti verovelvollista koskevat ohjeet.....	49
	Liite 3 Kiinteän toimipaikan viranomaisrekisteröinti	52

1 Johdanto

Ulkomaisen työvoiman käyttöön ja rajoitettuun verovelvollisuuteen liitetään olettamuksia laininlyönneistä ja kohonneesta riskistä verovajeeseen sekä työperäiseen hyväksikäyttöön. Selvityksessä tutkitaan harmaan talouden ilmiöitä ja riskejä rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksavista yrityksistä. Selvityksessä käytetään Maahanmuuttoviraston asiankäsittelyjärjestelmän (UMA4) ja Verohallinnon tietoja. Selvityksessä etsitään havaintoja harmaan talouden toiminnasta ja sen kohonneista riskeistä sekä tietojen mahdollisesta hyödyntämisestä ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnassa.

Yrityksistä tutkitaan perustiedot, harmaan talouden riskit, taloudellinen asema, palkanmaksu ja julkisten velvoitteiden hoito. Kohdejoukon yrityksistä tehtyjä perushavaintoja verrataan Suomessa noin 405 tuhanteen toimivaan yritykseen.¹

Ulkomaisella yrityksellä, joka maksaa Suomessa palkkoja Suomessa tehtävästä työstä, on ilmoitusvelvollisuus tulorekisteriin maksetuista palkoista ja työkorvauksista. Suomalaisella yrityksellä, joka maksaa palkkoja ulkomaille rajoitetusti verovelvolliselle henkilölle on ilmoitusvelvollisuus tulorekisteriin maksetuista palkoista. Tutkimuksen kohdejoukko on muodostettu ulkomaalaisista ja suomalaisista yrityksistä, jotka ovat antaneet rajoitetusti verovelvollisen palkanmaksajan työnantajailmoituksen Verohallintoon. Selvityksen paremman kattavuuden vuoksi on tutkittu myös yleisesti verovelvolliseksi tulleiden ulkomaalaisten tukia ja palkkausta.

Tutkimuksen kohdejoukon ulkopuolelle jäävät yritykset, joilla ei muodostu Suomeen kiinteää toimipaikkaa tai niillä ei ole veroedustajaa Suomessa. Näistä yrityksistä ei ole käytettävissä riittävästi tietoja.

Selvityksen yhtenä osana on ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö ja sen kielteisten ilmiöiden torjunta. Asiasta on maininta hallitusohjelmassa ja ministeri Haatainen on asettanut 2020 työryhmän pohtimaan ongelmaa (vetäjä Olli Sorainen/TEM).

Ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö on taloudellisesti erittäin kannattavaa liiketoimintaa. Kiinnijäämisriski on perinteisesti ollut pieni, koska toiminta ei välttämättä näy ulospäin (piilorikollisuutta). Uhri on ulkomaalainen, kielitaidoton, joka on alisteisessa asemassa ympäristöönsä ja ei tunne suomalaista kulttuuria tai työläinsäädännön normeja. Usein uhrin hyväksikäyttäjä on hänen oman maansa kansalainen, sukulainen ja uhri työskentelee matalan koulutustason ja alhaisen palkkatason ammateissa *ns. jokamiehen työssä*.

¹ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020, (sivu 3, taulukko 1), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

Selvityksessä tutkitaan, miten olemassa olevilla tiedoilla voitaisiin parantaa viranomaisten toimintaa pyrkimyksissä estää ja torjua ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäyttöä. Onko viranomaisten resurssien lisäys ja viranomaisten yhteistyömahdollisuuksien vahvistaminen parantamalla tiedonvaihtoa ratkaisu ongelmaan.

Selvityksen havainnoilla pyritään parantamaan mahdollisuuksia havaita ja tutkia kielteisiä ilmiöitä työmarkkinoilla sekä ulkomaisen työvoiman käytössä ja estää verovuotoa.

2 Tutkimuskysymys

Selvityksen nimi on: "Ulkomaisten työvoiman käyttöön liittyvät harmaan talouden riskit". Selvityksessä tuotetaan tietoa siitä, millaisia ovat rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksavat yritykset. Tutkimuskysymys voidaan jakaa kolmeen osaan:

1. Yritysten harmaan talouden riskien kartoitus
 - a. yritysten luokittelu,
 - b. millaisia riskielementtejä löytyy?
 - c. millaisia eroja on kohdejoukon suomalaisten ja ulkomaalaisten yritysten välillä?
 - d. yritysten velvoitteidenhoito
2. Palkansaajat ja palkat
 - a. Johtavatko ulkomaalaisten työntekijöiden alaiset palkat ja työskentely Suomessa Kelan veronalaisten työttömyysetuuksien käyttöön?
3. Millaisia mahdollisuuksia viranomaisten asianhallintajärjestelmien tietojen yhdistäminen loisi ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäytön torjumiseksi

Arvioitaessa kohdejoukon yritysten mahdollista kohonnutta harmaan talouden toiminnan riskiä, käytetään arvioinnissa yritysten lyhyttä elinkaarta, arvioverotusta, pääomarakennetta tai ongelmia velvoitteidenhoidossa ja ilmoitustietojen antamisessa. Yrityksien käyttäytymistä verrataan muuhun suomalaiseen yritysjoukkoon.

Selvityksessä tutkitaan, onko tutkimusaineistosta saatavissa esille syitä mahdollisista palkkauseroista eri palkansaajaryhmien välillä: suomalaiset vs. ulkomaalaiset Suomessa tai suomalaiset ulkomailla ja ulkomaalaiset Suomessa. Yhtenä kysymyksenä aineistosta tutkitaan vuodelta 2019, käyttävätkö Suomessa yleisesti verovelvolliset ulkomaalaiset työntekijät Suomen sosiaaliturvaa ja missä määrin. Vertailu tehdään ulkomaalaisten 2019 työluvalla maassa olevien ja suomalaisten vuonna 2019 työllisten välillä. Samalla tutkitaan, että miten suuri joukko ulkomaalaisia jää tunnistamatta tietokantojen välillä ja näin ollen valvonnalta katveeseen tietokantojen erilaisuuden vuoksi.

Viranomaistietojen yhdistämisen luomia mahdollisuuksia pohditaan ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjumiseksi. Selvitettäväksi kysymyksiksi nousi selvityksen aikana, että onko ulkomaalaisviraston ja Verohallinnon tietojen sekä tulorekisterin tietojen yhdistämisellä mahdollista havaita ulkomaalaisen työvoiman väärinkäyttöä ja löytää torjuntaa varten riskikohteita, esimerkiksi alipalkkauksesta, pimeistä palkoista tai piilotetusta liiketoiminnasta. Saa-daanko tietokantojen tietoja yhdistämällä havaintoja harmaasta taloudesta ja työperäisestä hyväksikäytöstä. Miten tuetaan asioiden jälkikäteistä selvittämistä.

Selvityksessä käytetään Verohallinnon tietolähteitä² ja Maahanmuuttoviraston UMA4 tietokantaa.

² Tulorekisteriä ja veroilmoitustietoja

3 Yleinen ja rajoitettu verovelvollisuus

Rajoitettu verovelvollisuus on poikkeus sääntöön yleisestä verovelvollisuudesta Suomessa. Rajoitetusti verovelvollinen ei maksa Suomeen veroja lainkaan tai merkittävästi alennetun taulukon mukaisesti. Rajoitettu verovelvollisuus vaatii toteutuakseen erityisten ehtojen toteutumisen, kuten ulkomaalaisella henkilöllä alle 6 kuukauden maassa oleskelun tai suomalaisella yli kuuden kuukauden yhtäjaksoisen työskentelyn ulkomailla ja tuona aikana enintään 30 vuorokauden oleskelun Suomesta. Se, että työnteolle luodaan näennäisesti rajoitetun verovelvollisuuden edellytykset yleisen verovelvollisuuden sijaan, johtaa verojen ja julkisoikeudellisten maksujen perusteettomaan välttämiseen ja häiriöihin yritysten välisessä kilpailuneutraliteetissa.

Seuraavassa tarkastellaan yleistä ja rajoitettua verovelvollisuutta ja siihen liittyvää lainsäädäntöä sekä Verohallinnon ohjeita. Liitteessä 2 on tarkempi kuvaus rajoitetun verovelvollisuuden vero-ohjeista.

3.1 Yleistä verovelvollisuudesta

Tuloverolain mukaan verovelvollisuus jakaantuu yleiseen ja rajoitettuun verovelvollisuuteen. Tuloverolaissa on lisäksi eräitä verovelvollisuuden laajuutta koskevia erityissäännöksiä. Yleisesti verovelvollisia ovat Suomessa asuvat henkilöt ja rajoitetusti verovelvollisia ulkomailla asuvat henkilöt. Yleisesti verovelvolliset maksavat Suomeen veroa sekä Suomesta että ulkomailta saamistaan tuloista (maailmanlaajuinen verovelvollisuus). Rajoitetusti verovelvolliset maksavat Suomeen veroa vain Suomesta saamistaan tuloista.

Luonnollinen henkilö on Suomessa yleisesti verovelvollinen, jos hän asuu Suomessa. Henkilö asuu Suomessa, jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti. Yleisesti verovelvollinen on myös henkilö, joka jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan.

Yhteisö, yhteisetuus ja kuolinpesä ovat Suomessa yleisesti verovelvollisia, jos ne ovat kotimaisia. Yhteisö on kotimainen, kun se on rekisteröity Suomessa tai perustettu Suomen lainsäädännön mukaan. Kuolinpesä on kotimainen, jos perittävä on asunut kuolinhetkellä Suomessa (TVL 17.4 §).

Yhtymä ei ole itsenäinen verovelvollinen Suomessa, vaan sen saamat tulot jaetaan verotettavaksi osakkaiden tulona. Tämän vuoksi yhtymä ei ole yleensä yleisesti tai rajoitetusti verovelvollinen.

Yleisesti verovelvollista verotetaan Suomessa hänen sekä Suomesta, että ulkomailta saamistaan tuloista (TVL 9.1 § 1 k.).

Verosopimuksilla ja kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta annetulla lailla (1552/1995) estetään kaksinkertaista verotusta. Verosopimuksen määräyksillä ei kuitenkaan ole merkitystä ratkaistaessa sitä, onko henkilö yleisesti vai rajoitetusti verovelvollinen. Tämä asia ratkaistaan tuloverolain säännösten perusteella.

3.2 Rajoitetusti verovelvollinen

Rajoitetusti verovelvollisia ovat kaikki ne, jotka eivät ole yleisesti verovelvollisia. Jos luonnollinen henkilö ei asu Suomessa, hän on täällä rajoitetusti verovelvollinen. Kuolinpesä on rajoitetusti verovelvollinen silloin, kun perinnönjättäjä oli kuollessaan rajoitetusti verovelvollinen. Ulkomailla rekisteröity yhteisö on Suomessa rajoitetusti verovelvollinen.

Rajoitetusti verovelvollinen on velvollinen suorittamaan Suomeen veroa vain täältä saamistaan tuloista. Suomesta saatuja tuloja ovat esimerkiksi suomalaiselta maksajalta saatu palkka Suomessa tehdystä työstä ja suomalaisen osakeyhtiön maksama osinko (TVL 10 §). Jos yhteisölle muodostuu kiinteä toimipaikka Suomeen, yhteisön tulee maksaa Suomeen veroa tähän kiinteään toimipaikkaan liittyvistä tuloista riippumatta siitä, onko tulot saatu Suomesta vai ulkomailla (TVL 9.3 §).

Eräät Suomesta saadut korkotulot eivät ole kuitenkaan veronalaista tuloa rajoitetusti verovelvolliselle. Esimerkiksi talletustilin tai joukkovelkakirjalainan korko on rajoitetusti verovelvolliselle verovapaa (TVL 9.2 §).

Kansainvälistä verotusta on käsitelty Verohallinnon julkaisemassa Kansainvälisen verotuksen käsikirjassa (Verohallinnon julkaisu 284.13).

3.3 Ulkomaalainen, rajoitetusti verovelvolliselle palkkaa maksavan yrityksen ilmoitusvelvollisuus

Ulkomaisella työnantajalla on tietyissä tilanteissa velvollisuus ilmoittaa tulorekisteriin tietoja maksamistaan palkoista. Velvollisuus koskee myös ulkomaista työnantajaa, joka vuokraa työntekijöitä Suomessa olevalle työn teettäjälle. Velvollisuus on antaa tulorekisteriin verotusta varten tietoja työntekijän työskentelystä Suomessa.

Verotuksessa ulkomaisena työnantajana pidetään yritystä, jota ei ole perustettu Suomen lainsäädännön mukaan tai jonka rekisteröity kotipaikka on muualla kuin Suomessa.

Ulkomaisena työnantajana pidetään myös henkilöä, joka toimii työnantajana eikä asu Suomessa (rajoitetusti verovelvollinen).

Ulkomaisen työnantajan on annettava palkkatietoilmoitus tulorekisteriin seuraavissa tilanteissa:

- Suomessa työskentelevälle tulonsaajalle maksetaan tuloa, ja
 - tulonsaaja on vakuutettu Suomessa;
 - tulonsaaja oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan, vaikka hän ei olisikaan vakuutettu Suomessa;
 - työntekijä on rajoitetusti verovelvollinen vuokratyöntekijä, ja työntekijän asuinvaltion ja Suomen välisen verosopimuksen mukaan Suomella on verotusoi-keus palkkaan tai Suomen ja asuinvaltion välillä ei ole verosopimusta.
- Ulkomailla työskentelevälle tulonsaajalle maksetaan tuloa, ja tulonsaaja on vakuutettu Suomessa.

Lisäksi ulkomaisen työnantajan, joka vuokraa ulkomailta tulevan työntekijän Suomessa olevalle työn teettäjälle, on annettava tulorekisteriin Verohallintoa varten vuokratyöntekijän aloitamisilmoitus.³

3.4 Suomalainen rajoitetusti verovelvollinen palkansaaja

Suomessa asuvan henkilön ulkomailla työskentelystä saatu tulo on lähtökohtaisesti Suomessa veronalaista tuloa. Tulo voi kuitenkin olla tietyin säädetyin edellytyksin verovapaata sisäisen lainsäädäntömme perusteella. Lisäksi kansainväliset sopimukset voivat rajoittaa Suomen verotusoikeutta.

Henkilö, joka ei ole verovuonna asunut Suomessa, on rajoitetusti verovelvollinen (TVL 9.1 § 2 kohta). Asumisella tarkoitetaan tässä samaa kuin edellä eli TVL 11 §:n mukaista asumista. Suomen kansalainen muuttuu rajoitetusti verovelvolliseksi pääsääntöiseksi sen jälkeen, kun ulkomaille muuttovuodesta on kulunut kolme vuotta.

Rajoitetusti verovelvollinen on velvollinen maksamaan veroa Suomessa ainoastaan Suomesta saadusta tulosta. Suomesta saadut tulot on lueteltu TVL 10 §:ssä. Luettelo ei ole tyhjentävä, mutta vakiintuneen käytännön mukaan sitä on pidetty tyhjentävänä niiden tulojen osalta, jotka luettelossa on mainittu. Suomalaisessa vesi- tai ilma-aluksessa työskentelevien palkoista ja eläkkeistä on säädetty erikseen TVL 13 §:ssä.⁴

³ <https://www.vero.fi/tulorekisteri/yritykset-ja-organisaatiot/yksityiskohtaiset-tulorekisterin-ohjeet/64184/tietojen-ilmoittaminen-tulorekisteriin-kansainvaliset-tilanteet3/#1.2-ulkomainen-tyonantaja>

⁴ Linkki Verohallinnon ohjeeseen: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49111/ulkomailla-ty%C3%B6skenteilyn-verotus/>

4 Kohdejoukko

Tutkimuksen varsinainen kohdejoukko muodostettiin käyttämällä hyväksi Verohallinnon vuosilmoitustietoja rajoitetusti verovelvollisille vuosina 2015 - 2018 palkkoja maksaneista yrityksistä sekä 2019 ja sen jälkeen tulorekisteriin ilmoituksen antaneista rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksaneista yrityksistä, jotka on tunnistettu y-tunnuksella. Määritetyn kohdejoukon lukumääräksi muodostui 13 054 yritystä, joista kohdejoukoksi valittiin suomalaiset yritykset (12 177) ja kiinteän toimipaikan Suomessa omaavat ulkomaiset yritykset (450). Pois joukosta jätettiin 427 ulkomaalaista yritystä, joilla ei ollut edustajaa tai kiinteää toimipaikkaa Suomessa. Kohdejoukoksi muodostui 12 627 y-tunnuksella tunnistettua yritystä. Veron aineistoihin rekisteröityneistä yrityksistä jäi osa pois, koska suomalaista y-tunnusta ei ollut käytettävissä kaikista palkkoja maksaneista yrityksistä.⁵ Tällä rajoittavalla kriteerillä saatiin kuitenkin luotua yhtenäinen tunnistettava joukko yrityksiä. Tässä huomioidaan, että kohdejoukon yritykset ovat maksaneet palkkoja myös yleisesti Suomessa verovelvollisille palkansaajille, joten selvityksessä tutkitaan yritysten toimintaa myös näillä tiedoilla.

Harmaan talouden selvitysyksikkö sai Maahanmuuttovirastosta UMA4 tietokannan aineiston työperäisistä oleskeluluvan hakijoista vuosilta 2015 - 2019. Vastaanotettu aineisto sisälsi yritystietoja työperäisen oleskeluluvan hakemuksessa esitetyistä työnantajista ja tunnistetietoja oleskelu-/työlupaa hakeneista henkilöistä. Aineisto käsitti kaikki ne henkilöt ja yritykset, jotka olivat jättäneet työlupahakemuksen maahanmuuttoviraston käsiteltäväksi.

Selvityksessä oli tarkoitus yhdistää Verohallinnon ilmoitustiedot kokonaisuudessaan Maahanmuuttoviraston UMA4 tietoihin. Yhdistämällä näiden kahden tietolähteen tiedot, pyrittiin kohdentamaan palkanlähde y-tunnukseen. Kohdentamisella haluttiin varmistaa, että työperäisen oleskeluluvan saanut henkilö on Suomessa töissä ja saa palkkaa, joka rekisteröityy Verohallinnon tietoihin. Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten työntekijöiden hakemuksessa esitetty palkkatulo yhdistettiin Verohallinnon tietoihin toteutuneesta palkkatulosta. Tietokantojen erilaisuuden ja tietojen tallennuserojen vuoksi tämä ei onnistunut täysin luotettavasti, ja kohdejoukoksi karsiutui vain Verohallinnon rekistereihin suomalaisella y-tunnuksella ilmoitetut tiedot ja yritykset.⁶

Selvityksessä tarkastellaan aluksi hieman Maahanmuuttoviraston aineistoa ennen kuin siirrytään varsinaisen, Verohallinnon tietojen avulla muodostetun, kohdejoukon tarkasteluun.

4.1 Maahanmuuttoviraston aineisto

Maahanmuuttovirasto on maahanmuutto-, turvapaikka-, pakolaisuus- ja kansalaisuusasioissa päätöksenteko-organisaatio ja ylläpitää vastaanottojärjestelmää. Virasto toteuttaa Suomen maahanmuuttopolitiikkaa ja edistää hallittua maahanmuuttoa, hyvää hallintoa sekä ihmis- ja perusoikeuksia.

⁵ Ulkomaalainen yritys, joka täytti-ilmoitusvelvollisuutensa Suomessa maksetusta palkasta ja antoi ilmoituksen omalla ulkomaisella tunnuksella.

⁶ Aineiston korjauksista lisää liitteessä 1.

Maahanmuuttoviraston aineisto vuosilta 2015 - 2019 sisälsi yhteensä 125 355 riviä tietoja lupahakemuksista. Seuraavassa taulukossa esitetään tietoa aineiston muutamasta eri yksityiskohdasta.

Taulukossa 1 kuvataan maahanmuuttoviraston lupahakemusaineiston perustietoja ja muuttujakohtaisia tietoja erilaisten korjausten/täydennysten jälkeen.

Taulukko 1. Maahanmuuttoviraston lupahakemusaineiston kuvaus

Selite	Lukumäärä
Aineistossa rivejä	125 355
Y-tunnuksia	7 153
Korjausten jälkeen y-tunnuksia	13 248
Henkilötunnuksia	75 715
Joista merkkimäärältään oikean mittaisia	66 039

Lähde: Maahanmuuttovirasto 3/2020, Verohallinto 4/2020

Maahanmuuttoviraston aineisto vaati merkittäviä korjauksia ennen käsittelyä ja yhdistämisiä Verohallinnon tietoihin. Kuvaus korjauksista on esitetty liitteessä 1.

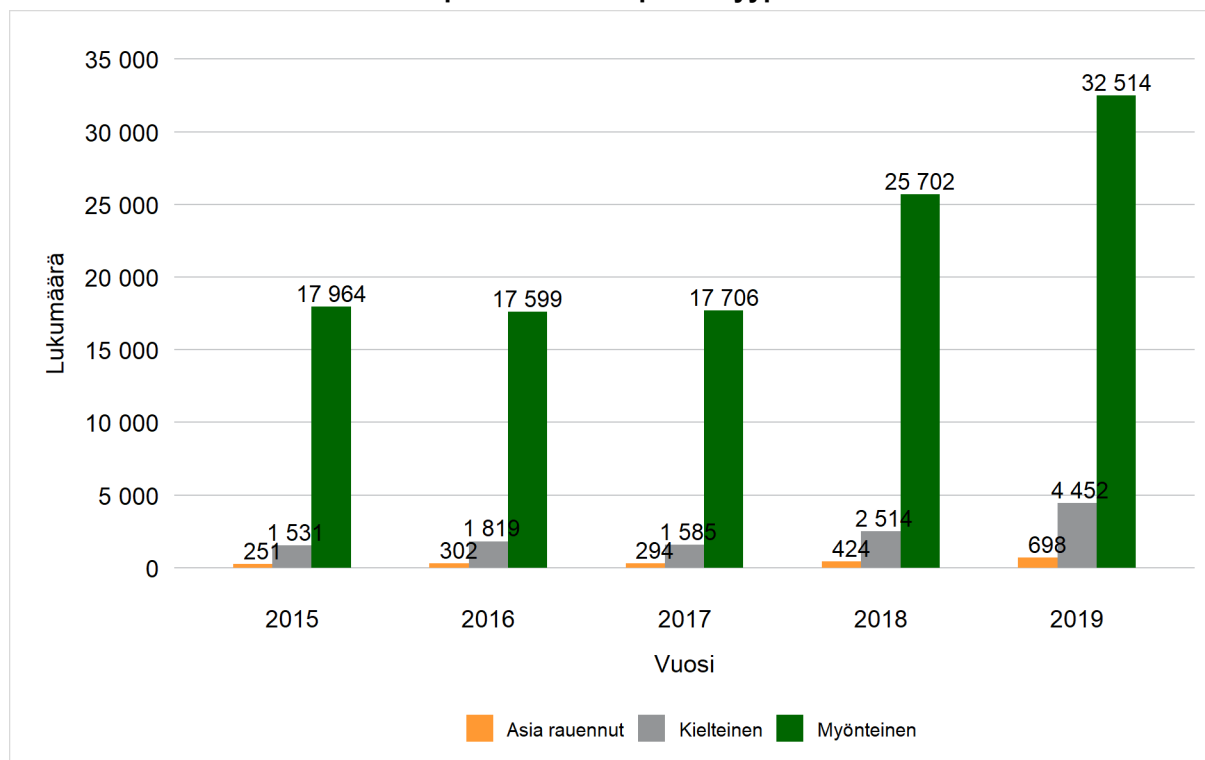
Taulukossa 2 on tutkittu lupahakemusten jakautumista vuosille 2015 - 2019.

Taulukko 2. Maahanmuuttoviraston lupahakemusaineiston jakautuminen vuosille 2015 - 2019 päätöspäivämäärän perusteella

Päätösvuosi	Lukumäärä
2015	19 746
2016	19 720
2017	19 585
2018	28 640
2019	37 664
Yhteensä	125 355

Lähde: Maahanmuuttovirasto 3/2020, Verohallinto 4/2020

Hakemusmäärissä oli havaittavissa merkittävä lähes 50 prosentin kasvu vuodesta 2017 vuoteen 2018 ja edelleen hakemusmäärä oli lisääntynyt 32 prosentilla vuodesta 2018 vuoteen 2019. Tarkastelujakson aikana Maahanmuuttovirasto oli käsitellyt 125 355 hakemusta.

Kuvio 1. Maahanmuuttoviraston lupahakemusten päätöstyypit vuosille 2015 - 2019

Lähde: Maahanmuuttovirasto 3/2020

4.1.1 Maahanmuuttoviraston henkilötunnusaineiston yhdistyminen Verohallinnon tietoihin

Maahanmuuttoviraston aineiston 66 039 henkilötunnuksesta Verohallinnon tietoihin yhdistyi 56 517 henkilötunnusta 13 248 y-tunnuksella tehdyn poiminnan avulla. Näin ollen aineistossa oli reilu 9 500 tunnusta/henkilöä, jotka eivät yhdistyneet Verohallinnon tietoihin. Tähän olivat syinä puuttuvat työnantajan tunniste- ja nimitiedot. Lisäksi oikean mittaiset henkilötunnukset ja niihin liittyvät rivit aineistossa kattoivat siitä noin 81 prosenttia. Y-tunnuksista yhdistyi Verohallinnon tietoihin 11 849 kappaletta. Taulukossa 3 on tutkittu UMA4-aineiston henkilötunnusten yhdistymistä Verohallinnon tietoihin verovelvollisuuden mukaan.

Taulukko 3. UMA4-aineiston henkilötunnusten yhdistyminen Verohallinnon tietoihin verovelvollisuuden mukaan

Selite	Lukumäärä	%-osuus
Ei yhdistynyt Verohallinnon tietoihin	9 522	14,4 %
Yleisesti että rajoitetusti verovelvollinen	4 988	7,6 %
Yleisesti verovelvollinen	47 253	71,6 %
Rajoitetusti verovelvollinen	4 276	6,5 %
Kaikki yhteensä	66 039	100,0 %

Lähde: Verohallinto 10/2020

UMA4 aineiston tietojen perusteella työllisistä henkilöistä noin 72 prosenttia (47 253) oli yleisesti verovelvollisia Suomessa. Rajoitetusti verovelvollisten osuus jäi 6,5 prosenttiin (4 276 henkilöä). Henkilöistä tunnistetiedoilla 9 522 jäi yhdistymättä Verohallinnon tietoihin.

Aineistossa oli 23 592 riviä tietoja puutteellisilla henkilötunnustiedoilla ja 1 662 riviltä ei löytynyt henkilötunnusta lainkaan. Virheellisiä tai muuten poikkeavia (esim. ei rekisteröity perustaminen) y-tunnuksia näiden joukossa oli yhteensä 15 kappaletta.

Seuraavaksi selvitettiin Maahanmuuttoviraston korjatun lupahakemusaineiston yhdistymistä Verohallinnon tietoihin ehdolla, että annetut henkilötunnukset, y-tunnukset ja luvanvoimassaoloaika yhdistyivät yksiselitteisesti Verohallinnon tietojen kanssa. Aineistosta tunnistettiin puuttuvia palkanmaksu/-saantitietoja.

Tiedot UMA4 tietokannasta ulkomaalaisia palkanneista yrityksistä muodostettiin poimimalla rajoitetusti verovelvollisten kaikki henkilötunnukset vuosilta 2015 - 2019. Saatuihin henkilötunnuksiin yhdistettiin niihin liittyvät y-tunnukset. Selvityksen rajoitetusti verovelvollisia palkkaavien yritysten lukumääräksi saatiin UMA4-kannasta 13 248 yritystä vuosina 2015 - 2019.

Taulukossa 4 on tutkittu UMA4 -tietokannasta henkilöitä työllistäneiden yritysten maanosat kotivaltion mukaan.

Taulukko 4. Maanosat ja maat kotivaltion mukaan UMA4-aineistossa

Maanosa/maa	Lukumäärä
Aasia	41
Intia	23
Japani	6
Kiina	5
Muut Aasian maat (7 kpl.)	7
Afrikka	1
Kenia	1
Etelä-Amerikka	2
Brasilia	1
Chile	1
Eurooppa	11 318
Suomi	10 779
Viro	337
Saksa	36
Ranska	21
Muut Euroopan maat (25 kpl.)	145
Pohjois-Amerikka	19
Kanada	2
Yhdysvallat	17
Ei tietoa maasta	1 867
Kaikki yhteensä	13 248

Lähde: Maahanmuuttovirasto 3/2020, Verohallinto 6/2020

Tutkittaessa hakijoita työllistävien yritysten lähtöaluetta, oli Eurooppa ylivoimaisesti edustetuin 85 prosentin osuudella. Hakemuksissa henkilöitä työllistävän yrityksen yleisin kotimaa oli reilussa 81 prosentissa Suomi.

4.2 Verohallinnon tiedot

Kohdejoukoksi tunnistettiin 13 054 yritystä y-tunnuksella. Yrityksistä suomalaisia oli 12 177, ulkomaalaisia kiinteällä toimipaikalla Suomessa 450 ja 427 ulkomaalaista yritystä, joilla ei ole kiinteää toimipaikkaa. Yritysten tunnistetieto oli annettu tulorekisteriin ja vuosi-ilmoitustietoihin tehdyllä rajoitetusti verovelvollisen palkansaajan palkkailmoituksella. Verohallinnon aineistoista selvitettiin rajoitetusti verovelvollisten palkansaajien palkanmaksajayritysten ilmoittamat maksut ja palkat. Rajoitetusti verovelvollisille palkansaajille Suomessa maksetuista palkoista valtaosan maksoivat suomalaiset yritykset.

Taulukossa 5 on esitetty rajoitetusti verovelvollisia palkansaajia palkanneet yritykset kotimaanosan mukaan ja suurimmat valtio-osuudet.

Taulukko 5. Kohdejoukon yritykset, maanosat ja maat kotivaltion mukaan

Maanosa / maa	Lukumäärä
Aasia	13
Intia	10
Muut Aasian maat (2 kpl.)	3
Eurooppa	12 606
Suomi	12 177
Viro	258
Ruotsi	27
Saksa	23
Muut Euroopan maat (22 kpl.)	121
Pohjois-Amerikka	8
Yhdysvallat	7
Kanada	1
Kaikki yhteensä	12 627

Lähde: Verohallinto 10/2020

Kuvio 2. Kohdejoukon yritykset kotivaltion mukaan

Lähde: Verohallinto 12/2020

Tiedot rajoitetusti verovelvollisia palkanneista yrityksistä muodostettiin poimimalla rajoitetusti verovelvollisten kaikki henkilötunnukset vuosilta 2015 - 2018 veroilmoitustiedoista ja vuodesta 2019 alkaen tulorekisteristä (Verohallinto). Saatujen henkilötunnusten perusteella etsittiin niihin liittyvät y-tunnukset. Rajoitetusti verovelvollisia palkkaavien yritysten lukumääräksi saatiin 12 627 yritystä vuosina 2015 - 2019. Rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksavista yrityksistä oli suomalaisia 12 177 eli 93 prosenttia ja 450 oli Suomessa kiinteän toimipaikan omaavia ulkomaalaisia yrityksiä.

5 Rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksaneet yritykset

Selvityksessä tutkittiin kohdejoukon yritysten harmaan talouden riskejä. Selvityksellä haluttiin saada vastaus kysymyksiin:

- onko rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksaneilla yrityksillä kohonnut harmaan talouden riski,
- miten yritykset jakautuvat oikeudellisen muodon mukaan ja alueellisesti
- miten ne jakautuvat toimialoittain
- millainen on niiden talous ja velvoitteiden hoito
- liiketoiminnan laajuus (liikevaihto), vakavaraisuus
- maksuhäiriöt ja ulosotto sekä saneeraukset ja konkurssit

Kohdejoukkoon kuuluivat vuosina 2015 - 2019 Verohallinnon rekisteritiedoista tunnistetut yritykset. Riskien selvittämiseksi yritysjoukon ominaisuuksia tutkittiin Verohallinnolle annetuista ilmoitustiedoista ja ulosoton tiedoista. Edellä kerrotuista tiedoista muodostettiin ristiintaulukointia eri tekijöiden riippuvuuden mukaan. Esimerkiksi henkilölle oli haettu yrityksen nimissä työlupaa ja se oli myönnetty. Selvityksessä yhdistettiin Maahanmuuttoviraston myöntämän työluvan tiedot ja henkilötieto yrityksen antamiin palkkailmoituksiin. Tietojen yhdistämisellä tarkistettiin, onko palkkaa maksettu ja työsuhde syntynyt. Ilmoitustietojen olemassaolo varmisti, että työsuhde on syntynyt ja ilmoitusvelvollisuus on täytetty.

5.1 Perustiedot

Verohallinnon tiedoista tunnistetuista 13 054 yrityksestä tutkittiin perustiedot. Yritykset luokiteltiin kotivaltiotiedon mukaan kotimaisiin ja ulkomaisiin yrityksiin. Ulkomaisista yrityksistä rajattiin pois yritykset ilman kiinteää toimipaikkaa. Tämän jälkeen taulukoissa oli 12 627 yritystä. Perustietotaulukoissa on verrattu suomalaisten ja ulkomaisten rajoitetusti verovelvollisille palkansaajille palkkoja maksaneiden yritysten ominaisuuksia. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, onko eroja suomalaisten ja ulkomaisten yritysten palkanmaksussa ja/tai muissa taloudellisissa tiedoissa. Miten yritykset eroavat toisistaan, jos eroavat.

5.1.1 Oikeudelliset muodot

Oikeudellisella muodolla yksilöidään luonnollisen ja juridisen henkilön oikeudellinen asema. Selvityksissä käytettävä oikeudellinen muoto on Verohallinnon käyttämä oikeudellinen muoto, joka eroaa joiltain osin kaupparekisterin yhtiömuodosta.

Taulukossa 6 on tutkittu, miten suomalaiset ja ulkomaalaiset yritykset jakautuvat oikeudellisten muotojen mukaan.

Taulukko 6. Yritykset jaettuna suomalaisiin ja ulkomaisiin yrityksiin

Oikeudellinen muoto	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
1. Elinkeinonharjoittaja	1 244	10,2 %		0,0 %
2. Henkilöyhtiö	157	1,3 %	1	0,2 %
3. Osakeyhtiö	7 936	65,2 %		0,0 %
4. Yhdistys	1 253	10,3 %		0,0 %
5. Säätiö	235	1,9 %		0,0 %
6. Ulkomainen		0,0 %	449	99,8 %
7. Muut	1 352	11,1 %		0,0 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 06/2020

Verohallinnon tiedoista tunnistettuja yrityksiä oli 12 627, jotka jaettiin vertailutiedon saamiseksi suomalaisiin (12 177) ja ulkomaalaisiin yrityksiin, joilla on kiinteä toimipaikka (450). Ulkomaisista yrityksistä ei ole saatavissa kaikkia niitä rekisteröinti- ja tilinpäätöstietoja, joita suomalaisista on käytettävissä. Aineisto jaettiin kahteen osaan, jotta yritysjoukot eivät vääristäisi toistensa tuloksia. Oikeudellisista muodoista ei ulkomaisten ja suomalaisten yritysten välillä voi tehdä luotettavaa vertailua, koska ulkomaisten yritysten osuus eri oikeudellisessa muodossa on hyvin vähäinen ja suurin osa yrityksistä - lähes 90 prosenttia - on luokiteltu vain ulkomaalaisiksi. Oikeudelliset muodot on selvityksessä jaettu 7 eri luokkaan, joista yksi on ulkomainen yritys. Oikeudellisten muotojen jakautuminen poikkeaa merkittävästi kaikista suomalaisista yrityksistä.⁷ Elinkeinonharjoittajien osuus on alhainen ja osakeyhtiöiden osuus suomalaista yritysrakennetta korkeampi, mikä korreloi havaittua yritysten suurempaa kokoa.

5.1.2 Toimialajakauma

Toimiala on taloudellista toimintaa harjoittavan yrityksen tai ammatinharjoittajan pääasiallisen toiminnan perusteella määräytyvä elinkeinoluokka. Tässä selvityksessä käytetty toimialaluokitus vastaa TOL 2008 luokituksen jakoa pääluokkiin.

Taulukossa 7 on tutkittu yritysten jakautumista toimialoittain.

⁷ Suomalaisten yritysten oikeudellisten muotojen jakauma on elinkeinonharjoittajia 47 %, henkilöyhtiöitä 6 % ja osakeyhtiöitä 46 %, muut 1%. Lähde: Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020 (sivu 2, kuvio 1), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

Taulukko 7. Yritysten jakautuminen toimialoittain

Toimialat	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous (01-03)	1 334	11,0 %	2	0,4 %
B Kaivostoiminta ja louhinta (05-09)	30	0,2 %	3	0,7 %
C Teollisuus (10-33)	1 137	9,3 %	74	16,4 %
D Energiahuolto (35)	49	0,4 %		0,0 %
E Vesi- ja jätehuolto (36-39)	33	0,3 %		0,0 %
F Rakentaminen (41-43)	910	7,5 %	224	49,8 %
G Tukku- ja vähittäiskauppa; ym. (45-47)	1 423	11,7 %	15	3,3 %
H Kuljetus ja varastointi (49-53)	430	3,5 %	14	3,1 %
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta (55-56)	430	3,5 %		0,0 %
J Informaatio ja viestintä (58-63)	914	7,5 %	10	2,2 %
K Rahoitus- ja vakuutus toiminta (64-66)	767	6,3 %	5	1,1 %
L Kiinteistöalan toiminta (68)	405	3,3 %	1	0,2 %
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (69-75)	1 213	10,0 %	24	5,3 %
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (77-82)	580	4,8 %	55	12,2 %
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; ym. (84)	279	2,3 %		0,0 %
P Koulutus (85)	272	2,2 %	2	0,4 %
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut (86-88)	261	2,1 %	3	0,7 %
R Taiteet, viihde ja virkistys (90-93)	660	5,4 %	2	0,4 %
S Muu palvelutoiminta (94-96)	1 019	8,4 %	2	0,4 %
T Kotitalouksien toiminta työnantajina; ym. (97-98)	1	0,0 %		0,0 %
U Kansainvälisten organisaatioiden ym. toiminta (99)	8	0,1 %		0,0 %
X Toimiala tuntematon (00)	22	0,2 %	14	3,1 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 06/2020

Ulkomaalaisista yrityksistä merkittävä osuus, lähes puolet, oli rakentamistoimialalla, toiseksi suurin toimiala oli teollisuus ja seuraavaksi hallinto- ja tukipalvelut. Suomalaisen yritysten toimialajakaumassa korostui maa-, metsä-, ja kalatalouden toimialat, joiden osuus kohdejoukon yrityksissä oli kolminkertainen verrattuna yleiseen yritysten jakaumaan.⁸ Muuten suomalaiset yritykset jakautuivat huomattavasti tasaisemmin eri toimialojen kesken kuin ulkolaiset yritykset.

5.1.3 Alueellinen jakauma Suomessa

Maakunnat on ryhmitelty Tilastokeskuksen käyttämää suuraluejakoa mukaillen. Tarkastelussa Uusimaa on erotettu muusta Etelä-Suomesta omaksi suuralueeksi, koska yritystoiminta on keskittynyt Uudellemaalle ja sen yritystoiminnan volyymi on selvästi muita maakuntia suurempi. Lisäksi yritykset, joiden kotipaikka on ulkomailla, ovat omana ryhmänään.

Määrävä tekijä yrityksen sijoittumisessa alueelle on yrityksen kotipaikka tietojen poiminnan hetkellä. Taulukossa 8 on tutkittu yritysten alueellista jakaumaa osoitteen perusteella luokiteltuna.

⁸ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020 (sivu 3, taulukko 1), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

Taulukko 8. Yritysten aluejakauma osoitteen perusteella luokiteltuna

Alue	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimi- paikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
1 Uusimaa	5 612	46,1 %	116	25,8 %
2 Etelä-Karjala	208	1,7 %	1	0,2 %
2 Kanta-Häme	222	1,8 %	1	0,2 %
2 Kymenlaakso	242	2,0 %		0,0 %
2 Päijät-Häme	311	2,6 %		0,0 %
2 Varsinais-Suomi	1 118	9,2 %	11	2,4 %
3 Etelä-Pohjanmaa	230	1,9 %		0,0 %
3 Keski-Suomi	277	2,3 %		0,0 %
3 Pirkanmaa	696	5,7 %	1	0,2 %
3 Pohjanmaa	447	3,7 %		0,0 %
3 Satakunta	317	2,6 %	10	2,2 %
4 Etelä-Savo	252	2,1 %		0,0 %
4 Kainuu	92	0,8 %		0,0 %
4 Pohjois-Karjala	204	1,7 %		0,0 %
4 Pohjois-Savo	380	3,1 %	1	0,2 %
5 Keski-Pohjanmaa	149	1,2 %		0,0 %
5 Lappi	502	4,1 %		0,0 %
5 Pohjois-Pohjanmaa	536	4,4 %		0,0 %
6 Ahvenanmaa	364	3,0 %		0,0 %
7 Ulkomaat		0,0 %	309	68,7 %
8 Ei tietoa	18	0,1 %		0,0 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Suomalaisista yrityksistä suurin osa oli sijoittunut Uudellemaalle ja Varsinais-Suomeen, muutoin yritykset ovat jakautuneet varsin tasaisesti ympäri Suomea eikä suuria keskittymiä ole.⁹ Ulkomaisista yrityksistä, joista sijoittuminen voitiin paikallistaa Suomeen, oli Uusimaa ehdoton ykkönen lähes 25,8 prosentin osuudella. Tosiasiallisesti yrityksistä useampi kuin joka neljäs toimii Uudellamaalla.

5.2 Rekisteröinti

Yritysten toimivuutta on selvitetty Verohallinnon rekisteritietojen avulla. Toimiviksi on luokiteltu yritykset, jotka ovat vähintään yhdessä Verohallinnon seuraavista rekistereistä – ennakkoprintä-, alv- tai työnantajarekisterissä. Mikäli yrityksellä ei ole voimassa olevaa rekisteröintiä jossakin edellä mainituista rekistereistä, yritys luokitellaan toimimattomaksi. Toimimattomat yritykset on edelleen jaettu lakanneisiin, toimintansa lopettaneisiin ja niihin, joilta ei löydy toiminnan aloitustietoa.

⁹ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020, (sivu 4, taulukko 2) Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

Ulkomaalaiset yritykset ovat tässä selvityksessä merkitty kiinteällä toimipaikalla Suomessa toimiviksi. Rekisteritietojen perusteella määritelty toimivuus ei kuvaa yrityksen tosiasiallista toimintaa. Kuitenkin suurin osa rekisteritietojen perusteella toimivaksi määritellyistä yrityksistä oli toimivia ja olivat antaneet viimeiseltä viideltä kuukaudelta ilmoituksia ja tilityksiä.

5.2.1 Kiinteä toimipaikka ja arvonlisäverovelvollisuus

Ulkomaalainen yritys on arvonlisäverovelvollinen Suomessa, jos se harjoittaa arvonlisäverollista toimintaa Suomessa olevasta kiinteästä toimipaikasta. Kiinteän toimipaikan muodostaa pysyvä toimipaikka, jossa on liiketoiminnan harjoittamisen mahdollistavat henkilöstö- ja tekniset resurssit. Jos kiinteää toimipaikkaa koskevat edellytykset täyttyvät, arvonlisäverotuksessa kiinteitä toimipaikkoja ovat esimerkiksi liikkeen johdon sijaintipaikat, sivuliikkeet, toimistot, teollisuuslaitokset, työpajat, myymälät sekä osto- ja myyntipaikat. Pääsääntöisesti kaupparekisteriin merkityn sivuliikkeen katsotaan muodostavan arvonlisäverotuksessa kiinteän toimipaikan Suomeen.

Arvonlisäverotuksen kiinteän toimipaikan määritelmä ei ole sidoksissa tuloverotuksen määritelmään. Arvonlisäverotuksessa voi muodostua kiinteä toimipaikka, vaikka tuloverotuksessa ei muodostuisi. (Liite 3)

5.2.2 Toimivuus

Yritysten toimivuutta on tutkittu Verohallinnon rekistereistä jakamalla yritykset aktiivisiin toimiin ja toimimattomiin. Taulukossa 9 on tutkittu yritysten toimivuutta jaoteltuna suomalaisiin ja ulkomaalaisiin yrityksiin.

Taulukko 9. Yritysten toimivuus rekisteritietojen perusteella

Toimivuus	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
Rekistereissä toimiva	9 677	79,5 %	365	81,1 %
Rekistereissä toimimaton	2 500	20,5 %	85	18,9 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Havainto yritysten toimimattomuudesta on poikkeuksellisen korkea. Havainto johtuu siitä, että tarkastelujakso on pitkä, viisi vuotta, ja 807 yrityksellä toiminta on loppunut ennen vuotta 2019 ja 190:llä 2019 aikana. Lisäksi 524 toimimattomalle yritykselle ei ollut merkitty toiminnan loppuvuotta. Kohdejoukon yrityksistä Verohallinnon rekistereissä toimimattomien osuus suomalaisissa ja kiinteän toimipaikan ulkomaalaisissa yrityksissä oli lähes yhtä suuri. Kaikista suomalaisista yrityksistä oli 6/2020 vain 3,5 prosenttia toimimattomia.¹⁰

Taulukossa 10 on tutkittu yritysten jakautumista elinkaarivaiheittain.

¹⁰ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020 Sivu 5, taulukko 3), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

Taulukko 10. Yritysten elinkaarivaiheet

Elinkaarivaihe	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka		Ulkomaiset yritykset, ei kiinteää toimipaikkaa	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
Vakiintunut	9 577	78,6 %	338	75,1 %	181	42,4 %
Uusi	100	0,8 %	27	6,0 %	8	1,9 %
Toimimaton	1 671	13,7 %	74	16,4 %	132	30,9 %
Lakannut	829	6,8 %	11	2,4 %	106	24,8 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %	427	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Elinkaarivaiheissa oli eroa suomalaisten ja ulkomaalaisten yritysten välillä. Suomalaisista yrityksistä ja ulkomaisista kiinteän toimipaikan yrityksistä vakiintuneita toimijoita oli lähes yhtäläinen osuus, reilu kolme neljäsosaa. Ulkomaisista yrityksistä, joilla ei ollut kiinteää toimipaikkaa toiminta oli vakiintunut vain alle puolella. Toimimattomia oli suomalaisissa yrityksissä ja kiinteän toimipaikan omaavissa ulkomaalaisissa lähes yhtä paljon, ilman kiinteää toimipaikkaa olevilla toimimattomien osuus oli noin kolmannes. Ulkomaisissa yrityksissä, joilla ei ollut kiinteää toimipaikkaa oli lakanneiden osuus liki neljäsosaa.

5.2.3 Rekisterierittelyt

Rekisterierittelyissä tutkitaan kohdejoukon yritysten kuulumisen eri rekistereihin. Taulukossa 11 on tutkittu kohdejoukon yritysten kuulumista kaupparekisteriin.

Taulukko 11. Yritysten kuulumisen kaupparekisteriin

Rekisterissä	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
On	8 759	68,3 %	71	15,8 %
Ei	3 418	31,7 %	379	84,2 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Kaikista suomalaisista yrityksistä kaupparekisterissä oli 6/2020 lähes 85 prosenttia.¹¹ Kaupparekisteriin kuulumisessa on suuri ero. Kohdejoukon suomalaisista yrityksistä kaupparekisterissä oli lähes 70 prosenttia ja ulkomaalaisista kiinteän toimipaikan yrityksistä osuus oli noin 16 prosenttia. Kaupparekisteriin kuulumattomien joukkoon kuuluu merkittävä määrä yrityksiä, jotka ovat lopettaneet toimintansa (n. 2 500). Yrityksistä oli 1 558 toimimatonta ja niistä yrityksistä 807 toiminta oli loppunut ennen vuotta 2019 ja 190:llä 2019 aikana. Lisäksi 524 toimimattomalle yritykselle ei ollut merkitty toiminnan loppuvuotta. Tosiasiallinen kaupparekisteriin kuulumattomien määrä oli, kun poistetaan toimimattomat joukosta, noin 900 yritystä (n. 10%).

Taulukossa 12 on tutkittu yritysten kuulumista ennakkoperintärekisteriin. Yritykset on jaoteltu suomalaisiin ja kiinteän toimipaikan ulkomaalaisiin.

¹¹ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020 (sivu 5 taulukko 5), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

Taulukko 12. Yritysten kuuluminen ennakkoperintärekisteriin

Rekisterissä	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
On	9 799	80,5 %	343	76,2 %
Ei	2 378	19,5 %	107	23,8 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Ennakkoperintärekisteriin kuului suomalaisista yrityksistä neljä viidesosaa ja ulkomaalaisista kiinteään toimipaikan yrityksistä kolme neljäsosaa. Kaikista suomalaisista yrityksistä ennakkoperintärekisteriin kuului 92 prosenttia 6/2020 tiedon mukaan.¹² Kohdeaineiston hieman alhaisempaan ennakkoperintärekisteröityjen osuuteen vaikuttaa osaksi alkutuotannon yritysten suurempi osuus joukosta.

Taulukossa 13 on tutkittu yritysten kuulumista työnantajarekisteriin.

Taulukko 13. Työnantajarekisteriin kuuluminen

Rekisterissä	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
On	7 964	65,4 %	296	65,8 %
Ei	4 213	34,6 %	154	34,2 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 06/2020

Työnantajarekisteriin kuului kaksi kolmasosaa koko kohdejoukon yrityksistä ja eroa ei ollut siinä oliko yritys suomalainen, vai kiinteään toimipaikan omaava ulkomaalainen yritys. Kaikista suomalaisista yrityksistä työnantajarekisteriin kuului vuoden 2020 kesäkuussa 26 prosenttia¹³. Havaintona yli 65 prosenttia työnantajarekisterissä on sikäli mielenkiintoinen, että kohdejoukon tiedot on kerätty työnantajailmoituksista. Yrityksistä oli kuitenkin noin viidennes poistunut toimimattomana työnantajarekisteristä toimintavuosien aikana, mikä nostaa tosiasiallisesti rekisteriin kuuluvien osuutta.

Taulukossa 14 on tutkittu kohdejoukon yritysten ALV-rekisteröintiä.

Taulukko 14. Alv-rekisteröinnit

Rekisterissä	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
On ALV-rekisterissä	9 049	74,3 %	309	68,7 %
ALV-rekisteri (liiketoiminta)	7 881	64,7 %	309	68,7 %
ALV-rekisteri (kiinteistöt)	2 038	16,7 %	3	0,7 %
ALV-rekisteri (alkutuottajat)	1 333	10,9 %		0,0 %
Ei ole ALV-rekisterissä	3 128	25,7 %	141	31,3 %
Yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

¹² Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020 (sivu 5 taulukko 4), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

¹³ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet elinkeinonharjoittajat, Asiakasluokittelu A19.A2/2020 (taulukko 6, sivu 4), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto. Kaikista suomalaisista yrityksistä elinkeinonharjoittajia on lähes puolet (191 630, joista työnantajarekisterissä 6 59 eli 3 prosenttia), joka johtaa siihen, että työnantajarekisteriin rekisteröitymisen aste jää kaikkia suomalaisia yrityksiä tarkasteltaessa alhaiseksi.

Ulkomaisten yritysten arvonlisäverovelvollisuudesta ja rekisteröitymisestä on kirjoitettu laajemmin kappaleessa 6.2.1. Kohdejoukon suomalaisista yrityksistä ALV-rekisterissä oli kolme neljäsosaa, kun suomalaisesta yrityskannasta ALV-rekisteröityjä on neljä viidesosaa. Ulkomaalaisista kiinteän toimipaikan omaavista ALV-rekisterissä oli noin 70 prosenttia. Ulkomaisten yritysten rekisteröitymiseen vaikuttaa merkittävästi velvollisuus rekisteröityä vasta kun muodostuu kiinteä toimipaikka.¹⁴ Alkutuottajien osuus kohdejoukossa ALV-rekisteröidyissä oli korkeampi kuin yleensä suomalaisessa yritysryhmässä.¹⁵

Se miten elinkeinonharjoittajien osalta kiinteän toimipaikan määrittely on tehty, on selitetty tarkemmin (EU) N:o 282/2011 12 ja 13 artikloissa.

5.2.4 Toiminta-aika

Toiminta-aika on määritelty Verohallinnon rekisteritietojen (ennakkoperintä-, alv- ja työnantajarekisterit) avulla. Toiminta alkaa, kun yritys rekisteröityy ennakkoperintä-, alv- tai työnantajarekisteriin. Toiminta päättyy, kun yrityksen kaikki rekisteröinnit ovat päättyneet. Taulukossa 15 on tutkittu kohdejoukon yritysten toiminta-aikaa.

Taulukko 15. Toiminta-aika

Toiminta-aika	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
Ei tietoa	1 240	10,2 %	28	6,2 %
Alle 1,5	142	1,2 %	42	9,3 %
1,5-3	421	3,5 %	83	18,4 %
3-5	859	7,1 %	97	21,6 %
5-10	2 147	17,6 %	122	27,1 %
Yli 10	7 368	60,5 %	78	17,3 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Verohallinnon tiedoissa yrityksen toiminta-ajasta "Ei tietoa" -joukon yrityksiä oli suomalaisissa yrityksissä 10 prosenttia kun ulkomaalaisissa oli vastaava luku kuusi prosenttia. Ulkomaalaiset yritykset olivat ikäjakaumaltaan suomalaisia nuorempia. Yli viisi vuotta vanhoja yrityksiä oli suomalaisista 78 prosenttia, kun vastaava luku ulkomaalaisilla oli 44 prosenttia.

5.3 Toiminnan laajuus

Toiminnan laajuutta voidaan kuvata muun muassa tilinpäätöstiedoista saatavilla tuloslaskelman liikevaihdolla, taseen loppusummalla ja henkilökunnan määrällä. Yrityksen toiminnan taloudellista merkitystä yhteiskunnalle voidaan kuvata myös sen vuosittain maksaman arvonlisäveron ja työntajamaksujen yhteismäärällä. Yrityksen tilinpäätöstietojen volyymitiedot

¹⁴ Yhteisön liiketoiminnan kotipaikka on siinä valtiossa, jossa yhteisön yhtiöjärjestyksessä tai säännöissä määrätty liiketoiminnan kotipaikka sijaitsee tai jossa toimintaa pääasiallisesti harjoitetaan tai johdetaan. Ulkomaalainen elinkeinonharjoittaja, jolla on verollista myyntiä Suomessa, ja jolla ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa, on täällä arvonlisäverovelvollinen myynnin määrästä riippumatta. Arvonlisäverovelvollisuuden edellytyksenä on lisäksi, että kiinteä toimipaikka osallistuu Suomessa tapahtuvaan tavaroiden tai palvelujen myyntiin. Arvonlisäverolain (1501/1993) (AVL) 3 §. [Ulkomaalaisen rekisteröinti arvonlisäverovelvolliseksi Suomessa - vero.fi](#)

¹⁵ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020, (taulukko 5, sivu 5), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

ja sen maksama verojen määrä riippuu yrityksen koosta. Yrityksen toiminnan laajuuden arviointiin vaikuttavat myös toimialalle tyypilliset piirteet sekä yhtiömuoto.

Taulukossa 16 on tutkittu kohdejoukon kotimaisten yritysten toiminnan laajuutta ja yritysten jakautumista liikevaihtoluokittain.

Taulukko 16. Toiminnan laajuus: ALV-liikevaihto suomalaiset yritykset 2019

Liikevaihtoluokittelu	Lukumäärä	%-osuus	Liikevaihto, €	%-osuus, €
Ei tietoa	3 139	25,8 %	0	0,0 %
Alle 40t€	790	6,5 %	12 588 702	0,0 %
40-100t€	720	5,9 %	49 214 613	0,0 %
100-400t€	1 674	13,7 %	376 539 450	0,1 %
400t-1m€	1 328	10,9 %	877 398 110	0,4 %
1-2m€	989	8,1 %	1 433 643 143	0,6 %
2-10m€	1 909	15,7 %	8 857 719 208	3,6 %
Yli 10m€	1 628	13,4 %	235 482 874 809	95,3 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	247 089 978 035	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Liiketoiminnan laajuus on tutkittu arvonlisäveroilmoitusten liikevaihtotiedosta. Tämän tiedon perusteella liikevaihtotieto puuttui 3 139 yritykseltä, eli neljännekseltä. Ei tietoa -joukon 3 139 yrityksestä toimimattomia oli 1 583, joka pudottaa ALV:n perusteella aitojen Ei tietoa yritysten osuuden 13 prosenttiin. Toimivissa 1 556 yrityksessä oli mm. 675 aatteellista yhdistystä, jotka eivät ole arvonlisäverovelvollisia. Toimivissa oli kuitenkin 422 osakeyhtiötä, jotka eivät ole ilmoittaneet liikevaihtoa arvonlisäverotuksessa.¹⁶

Liikevaihto syntyy suuryrityksistä, lähes 99 prosenttia kohdejoukon yritysten liikevaihdosta syntyi kahdessa suurimmassa liikevaihtoluokassa.

Taulukossa 17 on tutkittu kohdejoukon ulkomaisten yritysten toiminnan laajuutta ja yritysten jakautumista liikevaihtoluokittain.

Taulukko 17. Toiminnan laajuus: ALV-liikevaihto ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka 2019

Liikevaihtoluokittelu	Lukumäärä	%-osuus	Liikevaihto, €	%-osuus, €
Ei tietoa	151	33,6 %	0	0,0 %
Alle 40t€	16	3,6 %	324 252	0,0 %
40-100t€	20	4,4 %	1 183 068	0,1 %
100-400t€	79	17,6 %	19 708 105	1,6 %
400t-1m€	66	14,7 %	44 710 272	3,7 %
1-2m€	47	10,4 %	68 076 680	5,6 %
2-10m€	41	9,1 %	197 919 766	16,3 %
Yli 10m€	30	6,7 %	882 411 880	72,7 %
Kaikki yhteensä	450	100,0 %	1 214 334 022	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

¹⁶ K Rahoitus- ja vakuutustoiminta (64-66) 134, M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (69-75) 46, Q Terveys- ja sosiaalipalvelut (86-88) 45, L Kiinteistöalan toiminta (68) 35, J Informaatio ja viestintä (58-63) 33, G Tukku- ja vähittäiskauppa; ym. (45-47) 26, N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (77-82) 20, H Kuljetus ja varastointi (49-53) 17, F Rakentaminen (41-43) 17, C Teollisuus (10-33) 13, R Taiteet, viihde ja virkistys (90-93) 12, P Koulutus (85) 7, A Maatalous, metsätalous ja kalatalous (01-03) 5, I Majoitus- ja ravitsemistoiminta (55-56) 5, B Kaivostoiminta ja louhinta (05-09) 2, D Energiahuolto (35) 2, E Vesi- ja jätehuolto (36-39) 1, X Toimiala tuntematon (00) 1, O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; ym. (84) 1

Liikevaihtotietoa ei ollut saatavissa 33,6 prosentista (151) kiinteän toimipaikan ulkomaisesta yrityksistä vuonna 2019. Tästä 151 yrityksen joukosta 75 oli toimimattomia ja 76 toimivia. Kiinteän toimipaikan ulkomaisista yrityksistä, joiden liikevaihto oli yli miljoonan, osuus oli 26 % ja osuus syntyneestä liikevaihdosta oli 95 prosenttia.

5.4 Velvoitteiden hoito

Velvoitteidenhoidolla tarkoitetaan yritysten lakisääteisten rekisteröitymis-, ilmoitus-, maksu- ja vakuuttamisvelvoitteiden hoitamista. Lakisääteinen velvoitteiden hoitaminen liittyy veroihin, tulin perimiin maksuihin sekä eläke-, työttömyys- ja tapaturmavakuuttamiseen.

5.4.1 Verotuksen ilmoituspuutteet

Taulukossa 18 on tutkittu yritysten arvioverotushavaintojen määrää oma-aloitteisten verojen osalta.

Taulukko 18. Verotuksen ilmoitusvelvollisuus, arvioverotus: tulovero, arvonlisävero ja työntekijämaksut 2019

Selite	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
On Arvioverotus	160	1,3 %	13	2,9 %
Arvioverotus tulovero	125	1,0 %	4	0,9 %
Arvioverotus ALV	64	0,5 %	6	1,3 %
Arvioverotus TA	40	0,3 %	8	1,8 %
Ei ole arvioverotusta	12 017	98,7 %	437	97,1 %
Yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Ulkomaalaisten yritysten arvioverotustoimenpiteiden suhde oli yli kaksinkertainen verrattuna suomalaisiin yrityksiin. Suomalaisten rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksavien yritysten osuus oli hieman kohonnut verrattuna kaikkien suomalaisten yritysten osuuteen. Kaikista suomalaisista yrityksistä arvioverotettujen osuus oli vuonna 2019 yksi prosentti.¹⁷

5.4.2 Verotuksen maksupuutteet

Verovelalla tarkoitetaan eräpäivän jälkeen maksamatta olevaa veroa. Verovelka liittyy harmaaseen talouteen silloin, kun verovelvollisen tarkoituksena on ollut verojen välttäminen muun syy kuin maksukyvyttömyyden takia. Verovelan tilastollisessa tarkastelussa ei voida erotella sitä, onko verovelka syntynyt maksukyvyttömyydestä vai esimerkiksi rikollisesta toiminnasta. Kokonaisuutena verovelan määrän kehitys kuitenkin kuvastaa harmaan talouden riskiä, mistä syystä sen seuraaminen on harmaan talouden torjunnan kannalta merkityksellistä.

Taulukossa 19 on tutkittu kohdejoukosta verovelkaisten yritysten määrää.

¹⁷ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020, (sivu 12, taulukko 17), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

Taulukko 19. Verovelka

Verovelka	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteät toimitilat	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
Ei	9 941	81,6 %	358	79,6 %
On	2 236	18,4 %	92	20,4 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Kohdejoukon ulkomaisista yrityksistä oli noin 20 prosenttia verovelkaisia ja suomalaisista hieman yli 18 prosenttia. Ero oli kolme prosenttiyksikköä ja suhteellisesti ero on viisi prosenttia. Suomalaisesta yrityskannasta verovelkaisten osuus 6/2020 oli 16,9 prosenttia.¹⁸ Yritysten verovelkaisuuden perustella ei voi tehdä toiminnasta tai sen riskeistä perusteltuja päätelmiä, koska verovelkaisuusosuudet vaihtelevat veroerien erääntymisen mukaan ja luvut eivät poikkea kuin muutaman prosenttiyksikön suomalaisten yritysten keskimääräisestä verovelkaisten osuudesta.

Taulukossa 20 on tutkittu yritysten maksupuutteiden jakautumista määrän ja maksujärjestelyn mukaan.

Taulukko 20. Verotuksen maksupuutteet: verovelka ja maksujärjestely, suomalaiset yritykset

Verovelkaluokittelu	Lukumäärä	%-osuus	Euroa	%-osuus, €
Ei verovelkaa	9 941	81,6 %		
Verovelka < 5t€	733	6,0 %	889 173	0,1 %
Verovelka > 5t€, on maksujärjestely	904	7,4 %	443 231 688	72,8 %
Verovelka > 5t€, ei maksujärjestelyä	599	4,9 %	164 560 108	27,0 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	608 680 970	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Kohdejoukon suomalaisten yritysten verovelka oli lähes 609 miljoonaa euroa. Verovelasta oli järjestelemätöntä ilman maksusuunnitelmaa 165 miljoonaa euroa noin 600 yrityksellä (noin 1/3 osa verovelkaisista).

Taulukko 21. Verotuksen maksupuutteet: verovelka ja maksujärjestely, ulkomaiset yritykset kiinteä toimipaikka

Verovelkaluokittelu	Lukumäärä	%-osuus	Euroa	%-osuus, €
Ei verovelkaa	358	79,6 %		0,0 %
Verovelka < 5t€	38	8,4 %	46 728	1,1 %
Verovelka > 5t€, on maksujärjestely	11	2,4 %	674 621	15,9 %
Verovelka > 5t€, ei maksujärjestelyä	43	9,6 %	3 523 947	83,0 %
Kaikki yhteensä	450	100,0 %	4 245 297	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

¹⁸ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020, (sivu 12, taulukko 18), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

Suomalaisten yritysten keskimääräinen verovelka niillä, joilla ei ollut voimassa olevaa maksusuunnitelmaa ja verovelkaa oli yli 5 tuhatta euroa, oli 274 tuhatta euroa ja ulkomaalaisilla 82 tuhatta euroa.

5.5 Talous

Yrityksen toiminnan laajuutta voidaan arvioida tuloslaskelman liikevaihtotiedolla ja/tai taseen loppusummalla. Liiketoiminnan kannattavuutta kuvaavat parhaiten liikevoitto ja liiketoiminnan tulos. Yrityksen vakavaraisuutta voidaan arvioida oman pääoman määrällä tai velkaisuusasteella.

5.5.1 Tilinpäätöksen avainlukuja

Tilinpäätöksen avainlukuilla pyritään nopeasti luomaan kuva yrityksen tai yritysjoukon taloudellisesta tilanteesta tai joukon jakaumasta.

Taulukossa 22 on tutkittu kohdejoukon yritysten kannattavuuden jakautumista luokitusjoukoihin tilikaudelta 2019.

Taulukko 22. Kannattavuus 2019

Kannattavuusluokka	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteät toimitilat	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
Ei tietoa	5 342	43,9 %	449	99,8 %
Alle 5 %	4 031	33,1 %	1	0,2 %
5-10 %	1 073	8,8 %		0,0 %
Yli 10 %	1 731	14,2 %		0,0 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Tunnusluvun laskemiseksi tarvitaan liikevaihto ja tilikauden voitto. Tiedoista molemmat tai toinen puuttuivat 5 342 yritykseltä. Yrityksistä 2 298 oli toimimattomia rekisteritietojen perusteella. Toimimattomissa yrityksissä oli mm. 896 yksityishenkilöä ja kuolinpesää, 788 osakeyhtiötä ja 256 aatteellista yhdistystä.

Toimivissa yrityksissä, joista ei ollut tietoa, oli aatteellisia yhdistyksiä 951, toimivia osakeyhtiöitä 876 ja 130 kuolinpesää tai yksityishenkilöä. Selvityksen kannalta mielenkiintoisen joukon muodostavat ne 876 osakeyhtiötä, jotka ovat toimivia mutta liikevaihtoa tai tilikauden voitto -tietoa ei ole.

Ei tietoa tai heikko, alle viiden prosentin kannattavuus oli vuoden 2019 tietojen perusteella 77 prosentilla suomalaisia kohdejoukon yrityksiä. Suomalaisesta yrityskannasta vastaava luku on 63 prosenttia.¹⁹

¹⁹ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020, (sivu 14, taulukko 22), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto. Suomalaisessa yrityskannassa suureen osuuteen syynä suuri elinkeinonharjoittajien suuri osuus ja lukumäärä (191 000) yritysjoukosta.

Velkaantumisasteella tutkitaan vieraan ja oman pääoman suhdetta toisiinsa. Arvolla 4,0 olevalla yrityksellä vierasta pääoma on nelinkertainen määrä omaan pääomaan suhteutettuna.

Taulukossa 23 on tutkittu yritysten jakautumista luokkiin velkaantumisasteen mukaisesti.

Taulukko 23. Velkaantumisaste 2019

Velkaantumisasteluokka	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
Ei tietoa	4 859	39,9 %	449	99,8 %
Yli 4.0	2 076	17,0 %		0,0 %
2.0-4.0	931	7,6 %		0,0 %
Alle 2.0	4 311	35,4 %	1	0,2 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Ulkomaisista yrityksistä, joilla on kiinteä toimipaikka, 99,8 prosentista ei voitu laskea velkaantumisastetta vuoden 2019 tiedoista. Vastaava osuus suomalaisista yrityksistä oli 40 prosenttia, josta puolet oli toimimattomia yrityksiä. Ilman tietoa velkaantumisasteesta oli kuitenkin viidesosa suomalaisista yrityksistä. Suomalaisista yrityksistä reilulla kolmanneksella oli hyvä velkaantumisasteen arvo, alle 2.0, eli omaa pääomaa on vähintään puolet vieraan pääoman määrästä. Näitä yrityksiä voidaan pitää vakavaraisina.

Taulukossa 24 on tutkittu yritysten maksuvalmiutta vuoden 2019 tilinpäätöstiedoista. Yrityksen maksuvalmiuden ollessa arvossa 1,0 eli hyvä, tarkoittaa se, että yrityksen rahoitusomaisuus on yhtä suuri kuin lyhytaikaiset velat ja arvossa 0,5 eli huono, rahoitusomaisuuden määrä on vain puolet lyhyistä alle vuoden erääntyvistä veloista.

Taulukko 24. Maksuvalmius 2019

Maksuvalmiusluokka	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
Ei tietoa	5 973	49,1 %	352	78,2 %
Alle 0.5	1 038	8,5 %	9	2,0 %
0.5-1.0	1 180	9,7 %	15	3,3 %
Yli 1.0	3 986	32,7 %	74	16,4 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Vuoden 2019 tilinpäätöstiedoista maksuvalmiutta ei voitu laskea 5 973 yritykselle, eli lähes puolelle kohdejoukon suomalaisista yrityksistä ja neljälle viidesosaa ulkomaista yrityksistä. Suomalaisten korkeaan osuuteen vaikuttaa toimimattomien yritysten 2 256 määrä. Toimivissa yrityksissä oli 1 522 osakeyhtiötä, joilta puuttuivat laskentaan tarvittavat taseen tiedot. Koko joukossa oli mm. 1 207 aatteellista yhdistystä ja 215 säätiötä, jotka eivät ole verovelvollisia, joten tietoa näistä ei muodostu. Toimivia yrityksiä, joilta olisi pitänyt löytyä tasetiedot, oli 1 537 (1 522 Oy, 6 Ay ja 9 Ky).

Maksuvalmius oli erinomainen kolmanneksella suomalaisia yrityksiä ja seitsemäsosalla ulkomaisia. Hyvä maksuvalmius arvolla 1,0 tai enemmän tarkoittaa, että yritys kykenee rahoitusomaisuudellaan maksamaan taseen lyhytaikaiset velat pois. Suomalaisen yrityskannan ja kohdejoukon yritysten välillä ei ollut merkittävää eroa.

5.5.2 Tulos ja oma pääoma

Yrityksen tulos kertoo kuinka paljon yritys tuottaa sijoittajilleen ja omistajilleen voittoa toiminnallaan. Jos yrityksestä ei jaeta voittovaroja kokonaisuudessaan osakkaille ja sijoittajille, keryyttää loppuosa yrityksen omaa pääomaa ja lisää näin yrityksen vakavaraisuutta. Tappiollinen yritys syö oman pääoman määrää eikä tuota jakokelpoista voittoa sijoittajille ja omistajille.

Taulukossa 25 on tutkittu yritysjoukosta tappiollisen tilikauden tehneiden yritysten osuutta.

Taulukko 25. Tappiollinen tilikausi 2019

Tappiollinen tilikausi	Suomalaiset yritykset	
	Lukumäärä	%-osuus
On	2 139	17,6 %
Ei	10 038	82,4 %
Yhteensä	12 177	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Suomalaisista yrityksistä alle viidennes teki tappiollisen tuloksen tilikautena 2019. Suomalaiseen yrityskantaan verrattuna ei ole eroja tappiollisten osuudessa.

Taulukossa 26 on tutkittu yritysten määrää, joilla oli negatiivinen oma pääoma. Oman pääoman negatiivisuus tarkoittaa, että yrityksellä ei ole varoja velkojensa ja vastuidensa kattamiseen.

Taulukko 26. Negatiivinen omapääoma 2019

Negatiivinen OPO	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
On	899	7,4 %		0,0 %
Ei	11 278	92,6 %	450	100,0 %
Yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Suomalaisista yrityksistä vain reilu seitsemän prosenttia oli menettänyt oman pääoman, vaikka tappiollinen tilikausi oli ollut yli 17 prosentilla yrityksiä. Yrityksillä on ollut puskureita kattamaan tilikauden tappiot. Ulkomaisista kiinteän toimipaikan yrityksistä kaikilla oli oma pääoma tallella.

5.5.3 Talouden häiriötietoja

Talouden häiriötiedoissa tutkitaan yritysjoukon konkurssi- ja saneerausvaiheisten yritysten määrää ja osuutta joukosta.

Taulukossa 27 on tutkittu yritysten konkurssi- ja saneerausvaiheita.

Taulukko 27. Konkurssi- ja/tai saneerausvaiheita 2019

Konkurssi- ja/tai saneerausvaiheita	Suomalaiset yritykset		Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka	
	Lukumäärä	%-osuus	Lukumäärä	%-osuus
On konkurssi- tai saneerausvaiheita	186	1,5 %	1	0,1 %
Konkurssivaiheita	132	1,1 %	1	0,1 %
Saneerausvaiheita	58	0,5 %	0	0,0 %
Ei ole konkurssi- tai saneerausvaiheita	11 987	98,4 %	449	99,9 %
Yhteensä	12 177	100,0 %	450	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Ulkomaisista yrityksistä vain yhdellä oli konkurssitietoja ja suomalaista yrityksistä konkurssi- tai saneerausvaiheita oli 1,5 prosentilla. Kaikista suomalaisista yrityksistä konkurssi- ja saneerausvaiheita oli 0,4 prosentilla.²⁰ Kohdejoukon yrityksillä olisi tämän havainnon perusteella hie- man kohonnut konkurssi- ja saneerausriski. Kohdejoukon ulkomaisista yrityksistä vain yhdellä oli konkurssihavainto.

5.6 Havainnot

Yritykset jakautuivat oikeudellisen muodon perusteella muusta suomalaisesta yrityskannasta poikkeavasti. Osakeyhtiöiden osuus oli korkea ja elinkeinonharjoittajien osuus oli alhainen. Kaikista suomalaisista yrityksistä elinkeinonharjoittajia on lähes yhtä paljon kuin osakeyhtiöitä. Alueellisesti yrityksistä lähes puolet oli Uudellamaalla, kun kaikista Suomalaisista yrityksistä siellä sijaitsee vain noin 35 prosenttia. Toimialajakauma oli suomalaisissa yrityksissä tasainen, mutta ulkomaisista yrityksistä 50 prosenttia toimi rakennusalalla. Suomalaisissa yrityksissä oli 60 prosenttia yli 10 vuotta toimineita, kun ulkomaalaisissa vastaava luku oli 17 prosenttia.

Liiketoiminnan laajuutta verrattaessa noin kolmanneksella suomalaisista yrityksistä oli yli 2 miljoonan euron liikevaihto, kun ulkomaalaisissa osuus oli 11 prosenttia. Suomalaisista yrityksistä yli 2 miljoonan liikevaihdon omaavat (30 %) tuottivat liikevaihdosta liki 99 prosenttia.

Suomalaisissa yrityksissä 1,3 prosenttia oli arvioverotettuja ja ulkomaalaisissa 2,9 prosenttia. Verovelkaisten osuus oli lähes yhtä suuri molemmilla, noin viidennes. Suomalaisten yritysten keskimääräinen verovelka niillä, joilla ei ollut voimassa olevaa maksusuunnitelmaa ja verovelkaa oli yli 5 tuhatta euroa, oli 274 tuhatta euroa ja ulkomaalaisilla 82 tuhatta euroa.

Suomalaisista yrityksistä konkurssi ja saneeraustietoja oli 1,5 prosentilla ja ulkomaalaisista 0,1 prosentilla. Suomalaisista yrityksistä kolmanneksella oli hyvä maksuvalmius samoin kuin velkaisuusaste. Ulkomaalaisista yrityksistä ei ollut saatavissa vertailukelpoisia tietoja. Viimeinen tilikausi oli ollut tappiollinen 17 prosentilla suomalaisia yrityksiä, mutta vain 7 prosenttia oli menettänyt oman pääoman. Ulkomaalaisista ei ollut tietoja saatavilla.

²⁰ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020, (sivu 15, taulukko 27), Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

6 Palkat

Tässä kappaleessa on tutkittu yritysten maksamien palkkojen määrää, jakaumaa maksuluokittain ja palkansaajien lukumäärää luokittain. Lisäksi on tutkittu yritysjoukkoa, jolla ei ole kirjattu maksettuja palkkoja. Tutkimuksella selvitettiin, onko rajoitetusti verovelvollinen palkansaaja yhdenvertaisessa asemassa yleisesti verovelvolliseen palkansaajaan nähden ja onko toimialoja, joille rajoitetusti verovelvollisia palkansaajia kasaantuu.

Selvityksessä on tutkittu palkkojen jakautumista eri toimialoille ja millainen on ollut toimialojen palkatun henkilöstön siirtymä vuosien 2018 ja 2019 välillä.

Taulukossa 28 on tutkittu yritysten jakaumaa yleisesti verovelvollisten palkansaajien työsuhteiden lukumäärän mukaan luokiteltuna.

Taulukko 28. Palkansaajien työsuhteet, kokoluokka jako 2019

Työsuhdeluokat	Suomalaiset yritykset			Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka		
	Lukumäärä	Työsuhteiden lkm	%-osuus	Lukumäärä	Työsuhteiden lkm	%-osuus
Ei tietoa	2 383		0,0 %	137		0,0 %
1-4	1 838	4 188	0,2 %	78	176	2,1 %
5-9	1 297	8 847	0,4 %	67	413	4,9 %
10-49	3 378	80 956	3,4 %	120	2 644	31,3 %
50-249	2 069	228 149	9,6 %	46	4 225	50,0 %
Yli 250	1 212	2 060 993	86,5 %	2	989	11,7 %
Kaikki yhteensä	12 177	2 383 133	100,0 %	450	8 447	100,0 %

Lähde: Verohallinto 08/2020

Taulukossa on tutkittu työsuhteiden lukumäärää, koska yksi palkansaaja saattaa esiintyä useamman kerran palkansaajana, jos hänellä on useampi palkanmaksaja. Lukumäärä kuvaa palkkallisten **työsuhteiden lukumäärää**, ei palkansaajien lukumäärää. Ei palkkatietoa -luokassa oli kohdejoukon suomalaisista yrityksistä hieman alle 20 prosenttia.²¹ Palkansaajatietojen puuttumisen korkea osuus selittyi suurimmaksi osaksi, kun huomioidaan kohdejoukon muodostamisen ehdot. Kohdejoukko muodostettiin vuosien 2015 - 2019 aikana rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksaneista yrityksistä. Tämän takia vuoden 2019 tietoihin palkkaluokkaan "Ei tietoa" kuuluu myös jo toimintansa lopettaneita yrityksiä.

Palkkarakenne-tilaston mukaan Suomessa oli noin 1,4 miljoonaa kokoaikaista palkansaajaa vuona 2018²². Työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2019 oli 2,56 miljoonaa 15 - 74 vuotiasta työllistä²³. Näiden lukujen valossa kohdejoukon yritykset käsittävät suuren osan Suomeen palkansaajia palkkaavista yrityksistä.

²¹ Taulukon 28 ei tietoa 2 383 yrityksestä oli 1 558 toimimatonta ja niistä yrityksistä 807 toiminta on loppunut ennen vuotta 2019 ja 190:llä 2019 aikana.

²² Suomen virallinen tilasto (SVT): Palkkarakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-0076. 2019. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 11.11.2020]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/pr/2019/pr_2019_2020-08-31_tie_001_fi.html

²³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-7830. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 11.11.2020]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/tyti/index.html>

6.1 Palkansaajien työsuhteiden jakautuminen yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisiin toimialoittain

Selvityksessä tutkittiin palkansaajien työsuhteiden lukumäärän jakautumista yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisiin toimialoittain.

Taulukossa 29 on tutkittu toimialoittain kohdejoukon yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten työsuhteiden lukumäärän suhdetta vuosina 2018 ja 2019.

Taulukko 29. Kohdejoukon yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten suhde, 2019 ja 2018

Toimialojen pääluokat	2019			2018		
	Työsuhteiden lukumäärä	Rajoitetusti verovelvollisten työsuhteiden lukumäärä	Rajoitetusti verovelvollisten suhde kaikkiin työntekijöihin	Työsuhteiden lukumäärä	Rajoitetusti verovelvollisten työsuhteiden lukumäärä	Rajoitetusti verovelvollisten suhde kaikkiin työntekijöihin
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous (01-03)	21 087	10 532	33,3 %	18 325	3 822	17,3 %
B Kaivostoiminta ja louhinta (05-09)	4 517	17	0,4 %	3 796	22	0,6 %
C Teollisuus (10-33)	239 187	2 002	0,8 %	201 434	1 852	0,9 %
D Energiahuolto (35)	6 259	21	0,3 %	4 683	20	0,4 %
E Vesi- ja jätehuolto (36-39)	13 307	6	0,0 %	12 887	17	0,1 %
F Rakentaminen (41-43)	57 059	1 005	1,7 %	54 181	994	1,8 %
G Tukku- ja vähittäiskauppa; ym. (45-47)	166 119	1 013	0,6 %	146 515	1 457	1,0 %
H Kuljetus ja varastointi (49-53)	69 593	1 291	1,8 %	67 950	1 247	1,8 %
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta (55-56)	30 657	613	2,0 %	31 553	470	1,5 %
J Informaatio ja viestintä (58-63)	139 236	1 220	0,9 %	120 073	1 439	1,2 %
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta (64-66)	79 521	1 314	1,6 %	80 564	1 510	1,8 %
L Kiinteistöalan toiminta (68)	4 994	81	1,6 %	4 616	79	1,7 %
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (69-75)	124 080	1 183	0,9 %	111 628	1 642	1,4 %
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (77-82)	155 089	1 081	0,7 %	155 827	1 315	0,8 %
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; ym. (84)	655 027	2 542	0,4 %	603 140	3 199	0,5 %
P Koulutus (85)	152 254	5 415	3,4 %	132 562	7 020	5,0 %
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut (86-88)	260 142	215	0,1 %	214 302	225	0,1 %
R Taiteet, viihde ja virkistys (90-93)	55 256	2 431	4,2 %	51 348	2 582	4,8 %
S Muu palvelutoiminta (94-96)	157 438	22 026	12,3 %	134 929	22 059	14,1 %
T Kotitalouksien toiminta työntekijäinä; ym. (97-98)	1		0,0 %	11		0,0 %
U Kansainvälisten organisaatioiden ym. toiminta (99)	372	100	21,2 %	330	98	22,9 %
X Toimiala tuntematon (00)	385	115	23,0 %	347	30	8,0 %
Kaikki yhteensä	2 391 580	54 223	2,2 %	2 151 001	51 099	2,3 %

Lähde: Verohallinto 06/2020

Rajoitetusti verovelvollisten työsuhteiden osuus oli kohdejoukon yritysten henkilötyövoimasta 2,3 prosenttia vuonna 2018 ja työntekijöiden työsuhteiden lukumäärä oli merkittävästi painotunut muutamalle toimialalle, joista suurimmat ovat Muu palvelutoiminta, Koulutus, Maa-, metsä- ja kalatalous sekä Julkinen hallinto ja maanpuolustus. Vuonna 2019 kahdella suurimmalla toimialalla oli rajoitetusti verovelvollisilla henkilöillä yhteensä 32 558 henkilötyösuhdetta (60 % rajoitetusti verovelvollisista). Havainto kertoo Suomessa rajoitetusti verovelvollisten työskentelyn painottuvan vain muutamalle toimialalle. Maataloudessa rajoitetusti verovelvollis-

ten osuus oli yli 33 prosenttia toimialan työsuhteista vuonna 2019. Toimiala on hyvin riippuvainen tästä rajoitetusti verovelvollisten työvoimasta kuten myös muu palvelutoiminta -sektori, joka käsittää paljon siivouksen ja kiinteistöhuollon tehtäviä. Toimialojen perusteella suuri osa joukosta on ns. jokamiehen töissä, jotka eivät vaadi korkeaa koulutustasoa ja ovat matalapalkkaisia.

Vuonna 2019 oli maa-, metsä- ja kalatalouden työsuhteiden määrästä kolmannes rajoitetusti verovelvollisilla palkansaajilla. Työsuhteiden lukumäärä on liki kolminkertaistunut vuodesta 2018 vuoteen 2019. Kun huomioidaan, että työsuhteista kolmannes käsittää Suomessa alle kuusi kuukautta olevia ulkomaalaisia ja että yli kuusi kuukautta kestäneet työsuhteet rekisteröityvät vakituisesti verovelvollisiksi, niin toimiala on hyvin riippuvainen ulkomaisesta työvoimasta ja sen saatavuudesta. Muissa toimialoissa ei ole tapahtunut samanlaista työsuhteiden osuuden tai määrän kasvua.

Taulukossa 30 on tutkittu yritysten maksamien kaikkien palkkojen ja rajoitetusti verovelvollisille työntekijöille maksettujen palkkojen määrää.

Taulukko 30. Kohdejoukon päätoimialojen palkkasummat, milj.€ 2019

Toimialojen pääluokat	Lukumäärä	Yleisesti verovelvollisten palkat	Rajoitetusti verovelvollisten palkat	Palkat yhteensä
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous (01-03)	1 336	335	32	368
B Kaivostoiminta ja louhinta (05-09)	33	167	1	168
C Teollisuus (10-33)	1 211	8 394	107	8 501
D Energiahuolto (35)	49	241	1	242
E Vesi- ja jätehuolto (36-39)	33	317	1	317
F Rakentaminen (41-43)	1 134	1 783	25	1 809
G Tukku- ja vähittäiskauppa; ym. (45-47)	1 438	3 918	33	3 950
H Kuljetus ja varastointi (49-53)	444	1 732	39	1 771
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta (55-56)	430	451	7	458
J Informaatio ja viestintä (58-63)	924	3 613	64	3 678
K Rahoitus- ja vakuutus toiminta (64-66)	772	1 867	14	1 880
L Kiinteistöalan toiminta (68)	406	154	9	163
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (69-75)	1 237	3 083	39	3 122
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (77-82)	635	1 786	16	1 802
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; ym. (84)	279	13 754	24	13 778
P Koulutus (85)	274	2 673	17	2 690
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut (86-88)	264	5 691	4	5 695
R Taiteet, viihde ja virkistys (90-93)	662	486	32	518
S Muu palvelutoiminta (94-96)	1 021	918	12	931
T Kotitalouksien toiminta työnantajina; ym. (97-98)	1	0	0	0
U Kansainvälisten organisaatioiden ym. toiminta (99)	8	25	12	38
X Toimiala tuntematon (00)	36	3	0	4
Kaikki yhteensä	12 627	51 393	488	51 881

Lähde: Verohallinto 09/2020

Rajoitetusti verovelvollisten palkansaajien ilmoitetut palkat ovat 0,94 prosenttia yhteenlasketusta palkkasummasta. Rajoitetusti verovelvollisten palkansaajien palkkojen osuus kohdejoukon yritysten kaikista maksetuista palkoista on hyvin marginaalinen. Tämä johtuu lyhyistä työsuhteiden kestoista, jotka ovat pääsääntöisesti 1-3 kuukautta.

Palkkatietoja löytyi vuoden 2019 osalta 12 177 suomalaiselta yritykseltä ja maksetut kokonaispalkat olivat noin 51,6 miljardia euroa vuonna 2019.

Taulukossa 31 on esitetty palkkasummat luokiteltuna palkkaluokittain suomalaisille yrityksille.

Taulukko 31. Kohdejoukon palkkasummat luokiteltuina suomalaiset yritykset, laskettuna tulorekisterin palkoista, vuosi 2019

Palkkaluokka	Lukumäärä	%-osuus	Maksetut palkat euroa	%-osuus
Ei tietoa	2 433	20,0 %	0	0,0 %
Alle 15t€	943	7,7 %	5 518 525	0,0 %
15-100t€	1 796	14,7 %	88 702 839	0,2 %
100-500t€	2 602	21,4 %	668 578 226	1,3 %
500t-2m€	2 173	17,8 %	2 269 435 091	4,4 %
2-5m€	1 003	8,2 %	3 145 856 494	6,1 %
Yli 5m€	1 227	10,1 %	45 410 327 420	88,0 %
Kaikki yhteensä	12 177	100,0 %	51 588 418 596	100,0 %

Lähde: Verohallinto 09/2020

Ei palkkatietoa oli 20 prosentilla yrityksistä. Ei tietoa -yritysten joukossa oli 807 toimimatonta ja 1 016 toimivaa yritystä.²⁴

Vain 10 prosenttia yrityksistä maksoi liki 90 prosenttia palkoista. Palkanmaksu painottui yrityksiin, jotka maksoivat palkkoja yli viisi miljoonaa euroa.

Taulukossa 32 on tutkittu kohdejoukon kiinteän toimipaikan omaavien ulkomaisten yritysten maksamien palkkojen jakautumista maksuluokittain, kansallisen tulorekisterin (Katren)²⁵ palkkatiedoista vuodelta 2019.

²⁴ Taulukoiden 31 ja 32 ei tietoa 2 433 yrityksestä oli 1 558 toimimatonta ja niistä yrityksistä 807 toiminta on loppunut ennen vuotta 2019 ja 190:llä 2019 aikana. Lisäksi 524 toimimattomalle yritykselle ei ollut toiminnanloppuvuotta. Monelle näistä maksetut rahasummat ovat erilaisilla selitteillä. Selitteistä löytyi niin palkkoja (A6 - Urheilijan henkilökohtaisesta toiminnasta maksettu korvaus, A9 - Ulkom. palkka vuokrat 6kk) kuin muitakin maksuja kuten erilaisia korkoja tai hyvityksiä. Tämä saattaa tarkoittaa sitä, että kohdejoukossa on myös rajoitetusti verovelvollisia, joiden maksut ovat olleet jotain muuta kuin palkkaa esimerkiksi kulukorvauksia.

²⁵ Kansallisen tulorekisterin perustamishanke (KATRE) on valtiovarainministeriön ja Verohallinnon yhteishanke. Valtiovarainministeriö vastaa hankkeen yleisestä ohjauksesta. Verohallinnon vastuulla on tulorekisterin käytännön toteutus. Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö toimii rekisterin ylläpitäjänä ja vastuuviranomaisena rekisterin käyttöönoton jälkeen. Laki tulotietojärjestelmästä tuli voimaan 16.1.2018. Tulorekisteri otettiin käyttöön 1.1.2019. Eläke- ja etuustiedot ilmoitetaan tulorekisteriin 1.1.2021 alkaen.

Taulukko 32. Kohdejoukon palkkasummat luokiteltuina kiinteän toimipaikan ulkomaiset yritykset, laskettuna tulorekisterin palkoista, vuosi 2019

Palkkaluokka	Ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka		Palkansaajat	
	Lukumäärä	%-osuus	Maksetut palkat euroa	%-osuus
Ei tietoa	140	31,1 %	0	0,0 %
Alle 15t€	18	4,0 %	169 728	0,1 %
15-100t€	91	20,2 %	4 820 459	1,6 %
100-500t€	126	28,0 %	31 975 560	10,9 %
500t-2m€	46	10,2 %	39 719 647	13,6 %
2-5m€	19	4,2 %	62 878 972	21,5 %
Yli 5m€	10	2,2 %	153 156 230	52,3 %
Kaikki yhteensä	450	100,0 %	292 720 595	100,0 %

Lähde: Verohallinto 09/2020

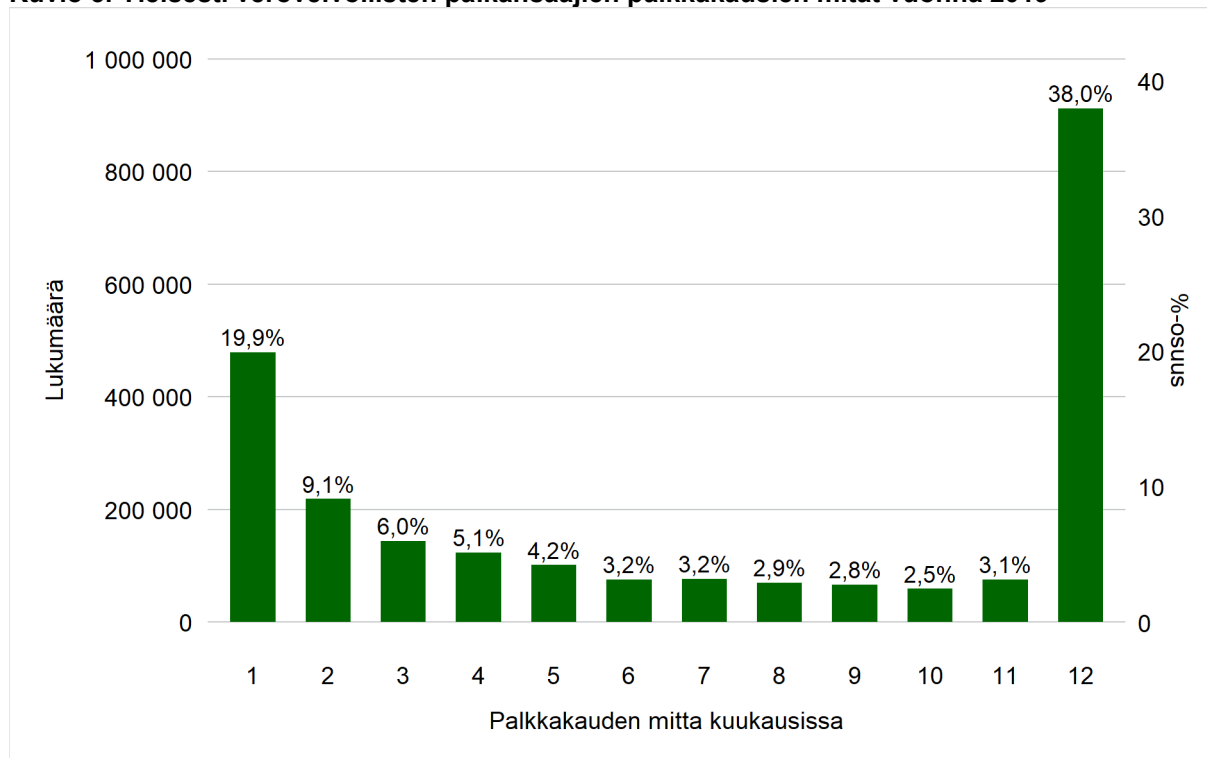
Kolmanneksella kohdejoukon ulkomaisista kiinteän toimipaikan yrityksistä ei ollut palkanmaksutietoa vuodelle 2019. Kymmenen yritystä, eli kaksi prosenttia yrityksistä maksaa palkkasummasta yli puolet. Palkanmaksu keskittyy suuriin yrityksiin. Palkkoja maksavien yritysten lukumääräinen keskittymä on maksuluokissa 15 - 500 tuhatta euroa, johon kuuluu lähes puolet yrityksistä.

6.1.1 Verohallinnon aineistoihin rekisteröityneet palkkakaudet

Tässä luvussa esitetään Verohallinnon tietoon perustuvia palkkatietoja rajoitetusti verovelvollisista ja yleisesti verovelvollisista palkkakausista. Kohdejoukon yritysten palkansaajien vuosittaiset palkkakaudet löytyvät seuraavasta taulukosta.

Kuviossa 3 on esitetty yleisesti verovelvollisten palkansaajien palkkakausien mitat vuonna 2019.

Kuvio 3. Yleisesti verovelvollisten palkansaajien palkkakausten mitat vuonna 2019*

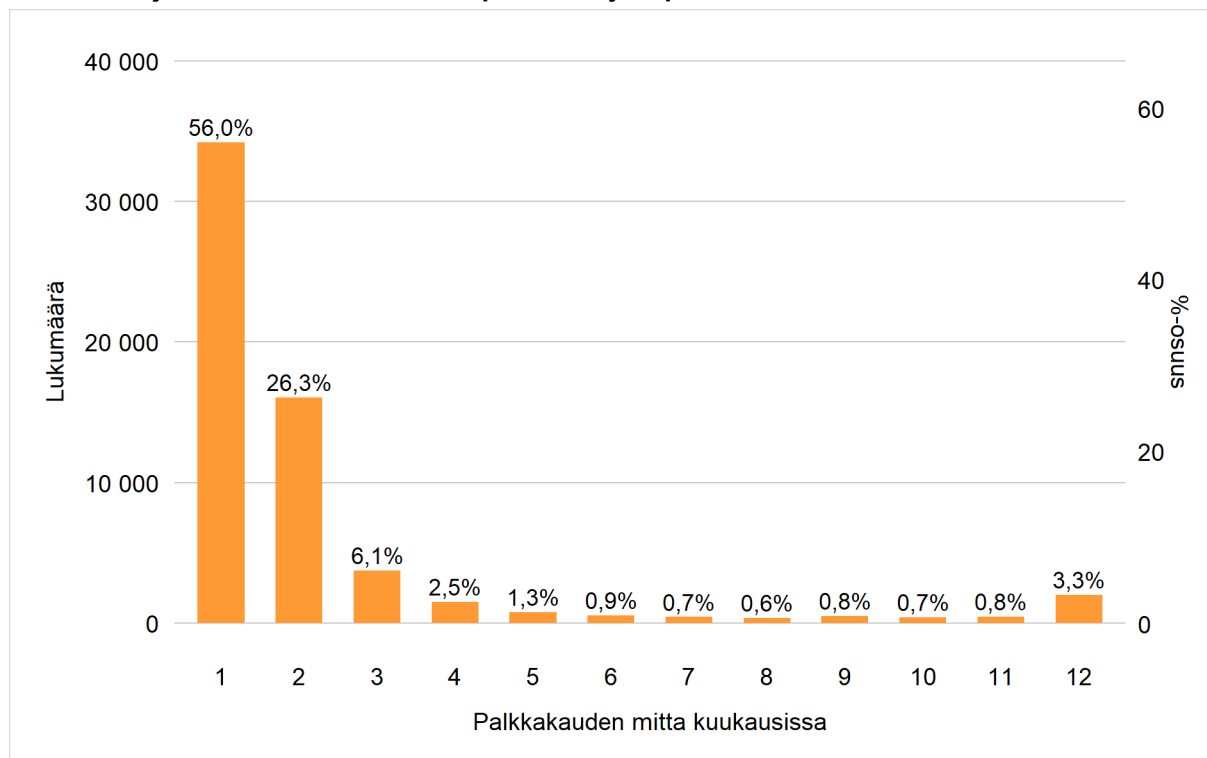
Lähde: Verohallinto 06/2020

*pylväskuvion y-akselin oikean laidan selitteenä prosentit ja vasemman laidan selitteenä lukumäärät

Tiedoista nähdään, että 38 prosenttia kohdejoukon **yritysten yleisesti verovelvollisista** palkansaajista on saanut palkkaa vuoden jokaisena kuukautena. Merkittävänä palkkakausten määrinä nähdään myös lyhyempien työsuhteiden esiintyminen aineistossa. Lyhyitä, 1 - 2 kuukauden palkkakausia esiintyi 30 prosenttia, mikä kuvaa tilapäisen työvoiman käyttöä. Palkansaajasuhteiden kokonaismäärä oli 2,4 miljoonaa. Palkansaajalla voi olla työsuhte useammassa yrityksessä, mikä nostaa työsuhteiden lukumäärään suuremmaksi kuin työntekijöiden määrän.

Kuviossa 4 on esitetty rajoitetusti verovelvollisten palkansaajien palkkakausien lukumäärä.

Kuvio 4. Rajoitetusti verovelvollisten palkansaajien palkkakausien mitat vuonna 2019*

Lähde: Verohallinto 06/2020

*pylväskuvion y-akselin oikean laidan selitteenä prosentit ja vasemman laidan selitteenä lukumäärät

Suurin osa rajoitetusti verovelvollisista oli palkansaajina vain yhden palkkakuukauden (56 %) ja toiseksi suurin ryhmä oli kaksi palkkakuukautta (26,3%). Yhteensä nämä kaksi ryhmää kattoivat yli 82 prosenttia rajoitetusti verovelvollisista.^{26 27} Huomattavaa oli, että yli 6 kuukauden rajoitetusti verovelvolliset palkansaajat olivat suomalaisia, jotka työskentelivät ulkomailla yli 6 kuukauden säännön puitteissa.

²⁶ Lähde tulorekisteri

²⁷ UMA-aineistosta löydetyistä 66 039 henkilötunnuksesta verohallinnon tietoihin yhdistyi vajaa 58 500 tunnusta. Verohallinnon tietoihin jäi yhdistymättä 9 522 henkilötunnusta.

6.1.2 Työsuhteiden jakautuminen toimialoille

Taulukossa 34 esitetään yleisesti verovelvollisten työsuhteiden sijoittuminen eri toimialoille UMA4-aineistossa esiintyvän päätöstyyppin perusteella.

Taulukko 33. UMA4-aineiston yleisesti verovelvollisten työsuhteiden jakaantuminen toimialoille päätöstyyppin ratkaisun perusteella

Myönteinen päätös		Kielteinen päätös		Asia rauennut	
Toimiala	Lukumäärä	Toimiala	Lukumäärä	Toimiala	Lukumäärä
Kiinteistöjen siivous	13 254	Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen	1 956	Kiinteistöjen siivous	337
Työvoiman vuokraus	11 831	Kiinteistöjen siivous	1 354	Työvoiman vuokraus	277
Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen	11 625	Työvoiman vuokraus	1 111	Ravintolat	222
Korkea-asteen koulutus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa	10 987	Ravintolat	917	Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen	164
Ravintolat	8 036	Ei tietoa	287	Korkea-asteen koulutus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa	123

Lähde: Verohallinto 10/2020

Yleisesti verovelvollisten 62 481 työlupahakemuksista myönteisen päätöksen sai 55 733 hakijaa, kielteisen päätöksen sai 5 625 ja asia raukesi ²⁸ 1 123 tapauksessa. Suurimmat toimialat olivat asuinrakennusten rakentaminen, kiinteistöjen siivous ja työvoiman vuokraus. Suurimmat toimialat olivat ns. jokamiehen töitä, joihin ei ole korkeita koulutus- tai työkokemusvaatimuksia.

Suurella osalla hakemuksia palkka oli ilmoitettu tuntipalkkana, mikä antoi viitteen siitä, että kyseessä ei ole kuukausipalkkainen sopimus vaan työstä maksetaan tehtyjen tuntien mukaan. Näissä tapauksissa toteutunut kuukausipalkka saattoi jäädä merkittävästi alle odotetun ja työlupahakemuksessa esitetyn kuukausipalkka-arvion. Palkkatason valvominen on helppoa kiinteässä kuukausipalkassa, koska tehtyjen tuntien määrä on toimialoilla varsin vakio 150 - 160. Tuntipalkkana maksettavasta korvauksesta on vaikea tehdä alipalkkaushavaintoja, koska tehtyjen työtuntien määrä jää usein selvittämättä ja vertailutietoa ei ole.

Taulukossa 35 on tutkittu UMA4-tiedoista rajoitetusti verovelvollisten työsuhteiden jakautumista toimialoittain.

²⁸ Asia raukeaa, kun hakija peruuttaa hakemuksensa tai hakemuksen perusteet lakkaavat olemasta tai hakija on poistunut maasta eikä tavoiteta.

Taulukko 34. UMA4-aineiston rajoitetusti verovelvollisten työsuhteiden jakaantuminen toimialoille päätöstyypin ratkaisun perusteella

Myönteinen päätös		Kielteinen päätös		Asia rauennut	
Toimiala	Lukumäärä	Toimiala	Lukumäärä	Toimiala	Lukumäärä
Marjojen, pähkinöiden ja muiden puissa ja pensaissa kasvavien hedelmien viljely	2 757	Marjojen, pähkinöiden ja muiden puissa ja pensaissa kasvavien hedelmien viljely	20	Muu pankkitoiminta	8
Vihannesten viljely avomaalla (pl. peruna ja sokerijuurikas)	1 336	Muu pankkitoiminta	18	Työvoiman vuokraus	7
Viljakasvien (pl. riisin), palkokasvien ja öljysiemenkasvien viljely	1 303	Yhdistetty kasvinviljely ja kotieläintalous (sekatilat)	16	Vihannesten viljely avomaalla (pl. peruna ja sokerijuurikas)	7
Ei tietoa	709	Juures-, vihannes- marja- ja hedelmätukkukauppa	16	Viljakasvien (pl. riisin), palkokasvien ja öljysiemenkasvien viljely	7
Yhdistetty kasvinviljely ja kotieläintalous (sekatilat)	565	Ei tietoa	16	Marjojen, pähkinöiden ja muiden puissa ja pensaissa kasvavien hedelmien viljely	6

Lähde: Maahanmuuttovirasto 3/2020, Verohallinto 10/2020

Rajoitetusti verovelvollisten työsuhteet liittyivät kausityötä tarjoaviin alkutuotannon toimialoihin. Tunnistettuja tapauksia oli kaikkiaan 6 791, päätöksistä 6 607 oli myönteistä, kielteisiä 86 ja rauenneita 35. Verrattaessa yleisesti verovelvollisten myönteisten päätösten määrään rajoitetusti veroverovelvollisten osuus oli noin 11 prosenttia.

Tutkimuskysymykseen, johtaako ulkomaalaisten työntekijöiden alhaiset palkat Kelan veronalaisten työttömyysetuuksien käytön lisääntymiseen, voidaan todeta, että havaintoaineiston perusteella näin ei tapahdu. Asiaa on tutkittu tarkemmin taulukon 39 yhteydessä.

6.2 Katvealueiden yritysten ja henkilöiden hakeminen

Tutkimuksen kohteena oli löytää yrityksiä, jotka valikoituvat tietojen ristiriitojen perusteella. Tutkittavia yrityksiä olivat ne, joille UMA4 tietojen mukaan osui myönteisiä työ lupapäätöksiä vuoden 2019 aikana, mutta työnantajasuorituksia ei ole Verohallinnon kannassa ja/tai yrityksellä ei ole liikevaihtoa ajalta, jolloin myönteinen lupapäätös on tehty ja henkilöiden oletetaan työskentelevän ja saavan palkkaa. Lisäksi etsittiin yrityksiä, jotka ovat ilmoittaneet Verohallintoon maksaneensa palkkoja vuonna 2019 ainakin kuudelle osa-aikaiselle työntekijälle ja/tai kahdelle vakituiselle työntekijälle, mutta nämä yritykset eivät ole rekisteröityneet työnantajaksi.

Henkilöistä tutkittiin niitä, jotka ovat tunnistettavissa molemmista järjestelmistä Verohallinnon ja Maahanmuuttoviraston UMA4:stä. Henkilön etsintäkriteerit olivat; aukoton tunnistaminen Verohallinnon ja UMA4 järjestelmistä henkilötunnuksella sekä myönteinen ja voimassa oleva lupapäätös vuoden 2019 aikana. Tässä haettiin henkilöitä, joille Verohallinnossa ei ole palkkatietoja ja/tai palkkatiedot eivät kohdistu yritykseen, joka on hakemuksessa esitetty työnantajaksi. Edelleen selvitettiin henkilöiden lukumäärä, joka jäi tunnistamattomaksi yhdistetyistä tietokannoista

Tutkittavaa yritysjoukkoa jouduttiin rajaamaan aineiston reikäisyyden vuoksi vain yrityksiin, jotka ovat Verohallinnon ja UMA4 rekistereiden tiedoista tunnistettavissa y-tunnuksella. Tämä

tarkoitti, ettei havaintoja puutteellisilla tunnuksilla olevista yrityksistä päästy tekemään ja ne jäävät tutkimuksen ulkopuolelle.

6.2.1 UMA4 tieto henkilöstä ja tulorekisteritieto vuonna 2019

Taulukko 36 sisältää lukumäärät UMA4-aineiston myönteisen päätöksen saaneista, jotka yhdistyvät Verohallinnon tietoihin. Taulukkoon on otettu mukaan ne tapaukset, joiden päätöspäivämäärä tai luvan loppumispäivämäärä sattuu vuodelle 2019. Luvan loppupäivämäärästä huomioitiin se, ettei tätä tietoa löytynyt kaikille havainnoille. UMA4-aineiston myönteisen työluvan saaneista 4 258 kohdalla tiedot eivät yhdistyneet Verohallinnon tietoihin olemassa olevien tunnistetietojen avulla.

Taulukko 35. Myönteisen työluvan saaneiden yhdistyminen Verohallinnon tietoihin vuotena 2019

Selite	Lukumäärä
Yhdistyi UMA4-aineiston henkilötunnuksen ja y-tunnuksen kautta	17 769
Ei yhdistynyt UMA4-aineistoon henkilötunnukset ja y-tunnuksen kautta	11 663
Tiedoissa joku muu y-tunnus	5 199
Y-tunnus puuttui kokonaan	6 464
Yhdistyi johonkin toiseen y-tunnukseen	10 577
Ei löytynyt tietoa Verohallinnosta	4 258

Lähde: Verohallinto 10/2020

Myönteisen työluvan saaneiden lupahakemuksista yhdistyi 17 769 Verohallinnon tietokantaan. UMA4-aineistoon jäi 11 663 työsuuhavaintoa yhdistymättä y-tunnuksella ja henkilötunnuksella mutta näistä 10 577 yhdistyi kuitenkin johonkin muuhun y-tunnukseen. Verohallinnon tietokannasta "pimeiksi", eli yhdistymättä jäi 4 258 tapausta. Nämä ovat mukana aikaisemmin mainitussa 9 522 henkilön joukossa, joita ei voinut yhdistää Verohallinnon tietoihin. Edellä kerrottu tarkoittaa, että meillä on maassa useita tuhansia henkilöitä, joiden työsuhteiden ja työn valvonta on täysin mahdotonta, koska heitä ei tunnisteta sekä toisessa päässä yritysten tunnistettavuuden ongelmien vuoksi, koska Y-tunnusta ei kaikissa tapauksissa käytetä.

Taulukossa 37 esitetään UMA4-aineistossa esiintyviä yrityksiä, joilla ei ole palkkasumma tietoja vuodelta 2019.

Taulukko 36. UMA4-aineiston yritykset, joille ei ole palkkahavaintoja, vuosi 2019

Selite	Lukumäärä	%-osuus
Löytyy palkkoja	6 191	91,5 %
Ei löydy palkkoja	577	8,5 %
Yhteensä	6 768	100,0 %

Lähde: Verohallinto 10/2020

Luvuista huomataan, että 8,5 prosentilla eli lähes 600 yrityksellä ei esiinny palkkatietoja, vaikka yritykseen on myönnetty työluvia ja ne ovat voimassa havaintovuonna 2019.

Taulukossa 38 on tiedot yrityksistä, joilla ei esiinny liikevaihtoa vuonna 2019, vaikka työluvalaisia, myönteisen päätöksen saaneita henkilöitä on tulossa töihin niihin.

Taulukko 37. UMA4-aineiston yritykset, joille ei ole liikevaihtoa, vuosi 2019

Selite	Lukumäärä	%-osuus
Löytyy liikevaihtoa	6 113	90,3 %
Ei löydy liikevaihtoa	655	9,7 %
Yhteensä	6 768	100,0 %

Lähde: Verohallinto 10/2020

Yrityksiä, joiden hakijoille oli annettu myönteinen työlupapäätös, mutta yrityksillä ei Verohallinnon tietojen perusteella ollut liikevaihtotietoja oli 655 kappaletta, eli lähes 10 prosenttia tunnistetuista yrityksistä.

Taulukkoon 39 on kerätty tietoja Kelan veronalaisten työttömyysetuuksien saajista. Tähän taulukkoon on poimittu vuoden 2019 UMA4-aineiston tunnistetut henkilötunnukset ja katsottu Verohallinnon maksettujen etuuksien tiedot tälle ryhmälle.

Taulukko 38. Yleisesti verovelvollisten Kelan veronalaisten työttömyysetuuksien saajat UMA4-aineistossa, vuosi 2019

UMA4-aineisto			
Selite	Lukumäärä	Etuuksia saaneet	%-osuus
Uma4-aineiston yleisesti verovelvolliset	41 163	2 974	7,2 %
Ulkomaalaiset työlliset*	110 974*		2,7 %
Vertailujoukko Työssäkäynti-tilaston tiedoista sekä Kansaneläkelaitoksen Tilasto Suomen työttömyysturvasta 2019 -julkaisusta			
Selite	Lukumäärä	Etuuksia saaneet	%-osuus
Suomalaiset työlliset*	2 262 552*	329 937**	14,6 %

Lähde: Verohallinto 10/2020, *Tilastokeskus, **Kansaneläkelaitos

Taulukon 39 tarkoituksena oli tutkia työluvan saaneiden Suomessa yleisesti verovelvollisten henkilöiden verollisten työttömyysetuuksien käyttöä. Havaintoaineistona on UMA4 aineistosta ja Verohallinnon aineistosta yhdessä tunnistetut yleisesti verovelvolliset henkilöt, joita löytyi 41 163. Näihin ulkomaalaisiin henkilöihin yhdistyi 2 974 havaintoa maksetuista etuuksista (7,2 %). Kun vertailupohjaksi otetaan kaikki Tilastokeskuksen Työssäkäynti -tilaston Suomessa yleisesti verovelvolliset ulkomaalaiset työlliset (110 974 henkilöä), jää osumien prosenttiosuudeksi 2,7 prosenttia.

Kun vastaavasti verrataan suomalaisia työllisiä, on vertailutiedon taustalla lähes 2,3 miljoonaa suomalaista työllistä, joista 329 937 henkilölle on maksettu Kelan veronalaisia työttömyysetuuksia. Suomalaisten etuuksia saaneiden osuudeksi tulee näin ollen lähes 15 prosenttia.

6.3 Havainnot

Rajoitetusti verovelvollisten palkansaajien työsuhteiden määrä kaikista suomalaisista työsuhteista oli hieman yli kaksi prosenttia, vuonna 2019 noin 55 tuhatta. Työsuhteista 60 prosenttia

oli kahdella toimialalla, maa-, metsä- ja kalatalous sekä muu palvelutoiminta -sektori, joka käsittää paljon siivouksen ja kiinteistöhuollon tehtäviä. Toimialojen perusteella suuri osa joukosta on ns. jokamiehen töissä, jotka eivät vaadi korkeaa koulutustasoa ja ovat matalapalkkaisia.

Kuukauden kestäneiden rajoitetusti verovelvollisten työsuhteiden osuus oli 56 prosenttia ja työsuhteista 88 prosenttia kesti kolme kuukautta tai vähemmän.

Tutkitusta 62 481 työlupahakemuksesta 55 733 (89 %) sai myönteisen ratkaisun, kaikkiaan 5 625 (9 %) sai kielteisen päätöksen ja 1 123 (2 %) hakemusta raukesi.

Niille työluvan hakijoille, jotka olivat rajoitetusti verovelvollisia Suomessa, oli lupahakemus 97 prosentissa myönteinen.

Yhdistettäessä Verohallinnon tiedot ja UMA4 tiedot havaittiin, että työlupanhakijoiden henkilötunnuksista merkittävä osa ei yhdistynyt hakemuksessa esitettyyn y-tunnukseen. Suuri osa jäljelle jääneistä tapauksista kuitenkin yhdistyi johonkin toiseen y-tunnukseen. Kadoksiin jäi aineistosta 4 258 henkilötunnuksen joukko. Nämä kuuluvat reilun 9 500 henkilön joukkoon, jotka aineistosta jäivät kokonaan tunnistamatta Verohallinnon tiedoista.

Yrityksiä, joilla oli y-tunnushavainto lupahakemuksessa ja myönteinen päätös, mutta Verohallinnosta ei löytynyt liikevaihtotietoja, oli 655 ja yrityksiä, joilta ei löytynyt palkkatietoja, oli 577.

Tutkitun aineiston tunnistetuista 41 163 työlupanhakijoista Verohallintoon rekisteröityneitä Kelan maksamia veronalaisia työttömyysetuuksia oli saanut 7,2 prosenttia henkilöistä, kun aineistoa verrataan Tilastokeskuksen Työssäkäynti -tilaston Suomessa yleisesti verovelvolliset ulkomaalaisiin työllisiin, jää prosentiksi 2,7. Koko suomalaisessa työntekijä populaatiossa vastaava luku on 14,6 prosenttia.

7 Yhteenveto

Yritysjoukko

Selvityksessä tutkittiin eroja suomalaisten yritysten ja 12 177 suomalaisen rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksaneiden yritysten välillä sekä 450 ulkomaisen Suomessa kiinteän toimipaikan omaavan yrityksen välillä. Esiin nousi seuraavia eroja:

Tutkittu yritysryhmä oli tulorekisteristä tunnistettuja rajoitetusti verovelvollisille henkilöille palkkoja maksaneita kotipaikaltaan suomalaisia tai ulkomaalaisia yrityksiä. Selvityksen kohdejoukon muodostaneet yritykset poikkeivat suomalaisesta yrityskannasta mm. toimialan, kokonsa, sijaintinsa, elinkaarensa ja velvoitteidenhoitonsa puolesta.

Toimiala

Ulkomaalaisista yrityksistä lähes puolet oli rekisteröity rakentamisen toimialalle. Suomalaisten yritysten lukumääräinen jakauma oli tasaisempi ja yritykset jakautuivat useammalle toimialalle.

Toimialoista kohdejoukon yrityksissä oli korostuneena maa-, metsä ja kalatalouden toimialojen yritykset sekä teollisuus. Vertailuna käytettiin koko suomalaista yrityskantaa Harmaan talouden selvitysyksikön selvityksestä: "Suomen yritykset 6/2020".²⁹

Rajoitetusti verovelvollisten työsuhdeosuus oli vuonna 2019 Suomen työsuhdeosuudesta 2,3 prosenttia³⁰ ja työntekijöiden työsuhdeosuus oli merkittävästi painottunut muutamalle toimialalle, joista suurimmat ovat Muu palvelutoiminta, Koulutus, Maa-, metsä- ja kalatalous sekä Julkinen hallinto ja maanpuolustus. Kahdella suurimmalla toimialalla oli yhteensä 32 558 henkilötyösuhdetta rajoitetusti verovelvollisilla henkilöillä (60 % rajoitetusti verovelvollisista).

Vuonna 2019 oli maa-, metsä- ja kalatalouden työsuhdeosuudesta oli kolmannes rajoitetusti verovelvollisilla palkansaajilla. Työntekijöiden lukumäärä on kolminkertaistunut vuoteen 2018 verrattuna. Toimiala on hyvin riippuvainen ulkomaisesta työvoimasta ja sen saatavuudesta.

Rajoitetusti verovelvollisten osuus työlupapäätöksissä oli noin 11 prosenttia. Rajoitetusti verovelvollisten työluvat painoutuivat alkutuotantoon ja kausitehtäviin, lomittajaksi, marjanpöimijöiksi sekä muuhun maa-, metsä ja kalatalouden tehtäviin. Ulkomaalaisten yleisesti verovelvollisten työsuhdeosuudet kohdistuivat ns. jokamiehen töihin, rakennuksille ja siivoukseen sekä työvoimanvuokraukseen, jotka ovat matalapalkka-aloja.

²⁹ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020, Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto

³⁰ Selvityksen aineistossa oli tutkittavana ilmoitetut työsuhdeosuudet annettujen työnantajailmoitusten perusteella. Samalla henkilöllä saattoi olla useampi rekisteröity työsuhde. Tämän vuoksi vertausluku eroaa työllisten määrästä suurempana kyseisenä vuonna.

Yritysten tilinpäätöstiedot

Kohdejoukon yrityksissä oli paljon yrityksiä, joilla ei ollut liikevaihto- tai tasetietoja, mikä vaikeutti olennaisesti yritysjoukon taloudellisen tilanteen arviointia. Vuoden 2019 tilinpäätöstiedoissa kohdejoukon suomalaisista yrityksistä 43 prosentilla (5 204) ei ollut liikevaihtotietoa saatavissa, 44 prosentilla (5 342) ei voitu selvittää kannattavuutta, 40 prosentilla (4 859) velkaantumisasastetta ja 50 prosentilla (5 973) maksuvalmiutta. Tutkimusjoukon yrityksistä hieman yli 20 prosenttia oli lopettanut toimintansa, joten 2019 aikana toimineista yrityksistä noin reilu 20 prosentilla tiedot jäivät puutteelliseksi tuloslaskelmassa ja/tai taseessa. Olennaisten liike-toimintatietojen puuttuminen johtaa siihen, että yrityksen liiketoiminta ei ole kunnolla valvottavissa.

Kohdejoukon yritykset olivat yleistä suomalaista yrityskokoa suurempia, yrityksistä 26 prosentilla liikevaihto oli yli kaksi miljoonaa, kun kaikissa suomalaisissa yrityksissä vastaava osuus oli neljä prosenttia.

Suomalaiset kohdejoukon yritykset olivat ulkomaalaisia suurempia ja suomalaisilla yrityksillä oli selvästi ulkomaisia parempi maksuvalmiuden tunnusluku.

Velvoitteidenhoito

Rajoitetusti verovelvollisia palkanneissa ulkomaalaisissa yrityksissä oli suomalaisia useammin järjestelemätöntä verovelkaa. Suomalaisista kohdejoukon yrityksistä avoimia ulosottoasioita oli 2,3 prosentilla ja ulkomaalaisista 3,0 prosentilla.

Kohdejoukon suomalaisilla yrityksillä havaittiin kohonnut konkurssi- ja saneerausriski verrattuna kaikkiin suomalaisiin yrityksiin 6/2020 selvityksen mukaan.³¹

Todettuja varattomuuksia tai suppeita ulosoton esteitä oli suomalaisilla yrityksillä 1,9 prosentilla ja ulkomaalaisilla 14,3 prosentilla.

Suomalaisten ja kiinteän toimipaikan ulkomaalaisten yritysten välillä ei ollut eroja verovelkaisten osuudessa. Suomalaisten yritysten keskimääräinen verovelka niillä, joilla ei ollut voimassa olevaa maksusuunnitelmaa ja verovelkaa oli yli 5 tuhatta euroa, oli 274 tuhatta euroa ja ulkomaalaisilla 82 tuhatta euroa.

Yrityksiä, joiden Y-tunnukselle oli myönnetty työlupa vuonna 2019, mutta yritykselle ei löytynyt palkkatietoja oli tunnistetusta aineistosta yli 8 prosenttia (577) ja sellaisia, joilla ei ollut liikevaihtoa oli liki 10 prosenttia (655).

Palkat ja palkansaajat

Verohallinnon tietojen perusteella suurin osa kohdejoukon rajoitetusti verovelvollisille palkkoja maksavien yritysten työntekijöistä oli Suomessa yleisesti verovelvollisia ja rajoitetusti verovelvollisten palkansaajien osuus oli vähäinen, hieman yli kaksi prosenttia.

³¹ Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset Asiakasluokittelu A19/2020, Harmaan talouden selvitysyksikkö: Verohallinto (sivu 15, taulukko 25)

Rajoitetusti verovelvollisten työsuhteista 60 prosenttia oli kahdella yleisimmällä toimialalla, yhteensä 32 558 työsuhdetta vuonna 2019.

Rajoitetusti verovelvollisen työsuhteen keskipalkka oli 3 - 4 kertaa pienempi kuin yleisesti verovelvollisen työsuhteen keskipalkka. Ero johtuu siitä, että rajoitetusti verovelvollisten palkanmaksukausi on merkittävästi lyhyempi.

Rajoitetusti verovelvollisissa työsuhteissa palkanmaksukaudet olivat 1 - 3 kuukautta yli 88 prosentissa tapauksia. Palkkavertailuja on edellä kerrotun perusteella mahdoton tehdä henkilöta-solla eikä alipalkkauksesta saada tilastollisin menetelmin luotettavia havaintoja.

Kelan veronalaiset työttömyysetuudet

Tutkittaessa Suomessa yleisesti verovelvollisten ulkomaalaisten työntekijöiden osuutta veronalaisista Kelan maksamista työttömyysetuuksista UMA4 aineistosta ja Verohallinnon aineistosta, yhdessä tunnistettuja henkilöitä löytyi 41 163 kappaletta. Näihin ulkomaalaisiin henkilöihin yhdistyi 2 974 havaintoa maksetuista Kelan veronalaisista työttömyysetuuksista (7,2 %). Kun vertailupohjaksi otettiin kaikki Suomessa työlliset ulkomaalaiset 110 974 henkilöä, jäi osumien prosenttiosuudeksi 2,7 prosenttia.

Vastaavassa vertailussa suomalaisten työllisten välillä, oli vertailutiedon taustalla lähes 2,4 miljoonaa suomalaista palkansaajaa, joista 329 937 henkilölle oli maksettu Kelan veronalaisia työttömyysetuuksia. Suomalaisten etuuksia saaneiden osuudeksi tulee lähes 15 prosenttia. Edellä kerrotun perusteella ulkomaalaisten työntekijöiden alhaisemmat palkat ja työskentely Suomessa eivät johtaisi työttömyysetuuksien käyttöön Suomessa.

Valvonnan katvealueita

Selvityksessä havaittiin valvonnan katvealueita yritys- ja henkilöaineistossa. Merkittävimmät valvonta-aukot muodostivat kohtaamattomat henkilöiden tunnistetiedot Verohallinnon tietojen kanssa sekä tunnistamatta jääneet yritykset UMA4 ja tulorekisterin välillä.

Vuonna 2019 noin 20 prosentilla (noin 2 800) toimivalla yrityksellä tilinpäätöstiedot olivat niin aukkoiset, että liikevaihtoa, taseasemaa ja osaa talouden tunnusluvuista oli mahdotonta laskea tai selvittää.

Kohdejoukossa oli yrityksiä, joilla oli työvoiman hakemuksia ja myönteisiä päätöksiä, mutta ei liikevaihto- tai palkkatietoja.

Osa myönteisen työluvan saaneista henkilöistä (UMA4) oli Verohallinnon rekistereistä (Katre) tunnistamattomia. Se minne ja mihin töihin "kadonneet" henkilöt päätyivät Suomessa, jäi selvittämättä.

Tietokantojen rakenteet ja tiedon yhdistäminen

Vuonna 2019 myönteisen työluvan kautta UMA4 -aineistosta yhdistyi 17 769 työ lupaa Verohallinnon tietoihin. Kadonneita, vuonna 2019 myönteisen työluvan saaneita tapauksia, oli 11 663, jotka eivät yhdistyneet y-tunnukseen. Sellaisia työ lupia, jotka yhdistyivät muuhun y-tunnukseen, oli 10 577 ja myönteisen työluvan saaneita henkilöitä, joista ei löytynyt tietoa Verohallinnosta oli 4 258.

Tutkittaessa tietokantojen yhdistämistä havaittiin, että Maahanmuuttoviraston käyttämän UMA4:n tietojen muoto ei mahdollistanut aukotonta tietojen yhdistämistä tulorekisterin tietojen kanssa. Yhdistämis- ja tunnistamisongelmia oli yritysten ja henkilöiden nimi- sekä tunnistetiedoissa (henkilötunnus ja y-tunnus). Maahanmuuttoviraston UMA4 tietokannan tiedoista yli 9 500 henkilön tunnistetiedot jäivät yhdistymättä Verohallinnon tietoihin.

Selvityksen laatimisen yhteydessä saatiin havaintoja rakenteellisista puutteista, jotka poistamalla olisi saatavissa huomattava parannus tietokantojen käyttöön laaja-alaisesti viranomais-toiminnassa. Tietokantojen yhteensovittaminen mahdollistaisi mm. työperäisen hyväksikäytön ja alipalkkauksen torjunnan parantamisen, työlupaan perustuvan maassaolon edellytysten valvonnan ja asioiden jälkikäteisen tutkinnan luotettavasta tietolähteestä.

Tutkimuksessa selvisi, että tietokantojen ristiin ajolla saataisiin merkittäviä hyötyjä ulkomaalaisen työvoiman valvonnan työväliseenä. Tulorekisterin ja UMA4:n joustava ristiin ajo olisi olennaisen tärkeää. Tietokantojen havaintojen yhdistämisellä voitaisiin todentaa työluvan hakijan hakemuksessaan esittämän palkan toteutuminen ja työnantaja. Valvonnan piiriin saataisiin ainakin seuraavat seikat:

- työsuhteen toteutuminen,
- elantomenojen kattamiseen vaadittavan palkkatason edellytysten varmistaminen,
- yrityksen velvoitteiden hoito,
- alipalkkauksen ilmiöt, tosiasiasa maksetut palkat kuukausittain,
- ulkomaalaisten työvoiman työn ja palkkauksen tilastointia varten vaadittavat tiedot,
- Aluehallintoviraston ulkomaalaisen työvoiman valvontatoimien tukeminen,
- mahdolliset esitutkintatoimen työperäisestä hyväksikäytöstä, rekistereistä yritys- ja työntekijäkohtaisten tietojen yhdistäminen.

Selvityksen aikana havaittiin puutteita tietojen yhdistämisen mahdollisuuksissa. Alle on kirjattu muutamia seikkoja, jotka auttaisivat yllä olevien tietojen hankkimisessa. Tavoitteena oli saada selvitettyä tietokantojen rakenteen mahdollisia puutteita ristiin ajoa varten. Tällaisia havaintoja olivat:

1. Tietokenttien täydentäminen ja muotoilu yhteensopiviksi,
2. Yrityksien tunnistetietojen rekisteröinti ja muoto,
3. Henkilöiden tunnistetietojen rekisteröinti ja muoto,
4. Työkorvauksen tai palkan määrän tallentaminen hakemusvaiheessa siten, että sitä voidaan verrata ilmoitettuun palkanmaksutietoon myös aikaperusteisena,
5. Ristiin ajossa tietokannoissa kohtaamattomien tietojen selvittäminen esimerkiksi henkilöiden tai yritysten tunnistaminen molemmista tietokannoista
6. Mahdollisuuden luominen algoritmipohjaiseen automaattiseen valvontaan, joka havaitsee poikkeamat.

8 Lähteet

- Harmaan talouden selvitysyksikkö. (13.1.2021). Suomen yritykset, Vuoden 2020 alussa toimineet yritykset, Asiakasluokittelu A19/2020. Haettu 23.3.2021 osoitteesta https://www.vero.fi/globalassets/harmaatalous/asiakasluokittelut/2020_a19_suomen-yritykset-012020.pdf
- Kansaneläkelaitos. (2020). Tilasto Suomen työttömyysturvasta 2019. Noudettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111992003>
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2019). Palkkarakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-0076. Haettu 11.11.2020 osoitteesta http://www.stat.fi/til/pra/2019/pra_2019_2020-08-31_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2019). Työvoimatutkimus [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-7830. Haettu 11.11.2020 osoitteesta <http://www.stat.fi/til/tyti/index.html>
- Työ- ja Elinkeinoministeriö. (20.8.2020). Kevään kuulemisten myötä virinneitä keskeisimpiä toimenpide-ehdotuksia. Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisyn työryhmä. Haettu 23.3.2021 osoitteesta https://tem.fi/documents/1410877/16402203/Ulkomaisen_ty%C3%B6voiman_hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n_torjunta_toimenpide-ehdotukset.pdf/619af5a1-5c78-a298-e4b6-09867f60a226/Ulkomaisen_ty%C3%B6voiman_hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n_torjunta_toimenpide-ehdotukset.
- Verohallinto. (17.12.2019). Ulkomaalaisen rekisteröinti arvonlisäverovelvolliseksi Suomessa. Haettu 23.3.2021 osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48697/ulkomaalaisen-rekister%C3%B6inti--arvonlis%C3%A4verovelvolliseksi-suomessa/>
- Verohallinto. (18.12.2018). Ulkomailla työskentelyn verotus. Haettu 23.3.2021 osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49111/ulkomailla-ty%C3%B6skentelyn-verotus/>
- Verohallinto. (20.1.2020). *Tietojen ilmoittaminen tulorekisteriin: kansainväliset tilanteet: Tiedonantovelvollisuus kansainvälisissä tilanteissa*. Haettu 23.3.2021 osoitteesta <https://www.vero.fi/tulorekisteri/yritykset-ja-organisaatiot/yksityiskohtaiset-tulorekisterin-ohjeet/64184/tietojen-ilmoittaminen-tulorekisteriin-kansainv%C3%A4liset-tilanteet3/#1-tiedonantovelvollisuus-kansainvälisissä-tilanteissa>
- Verohallinto. (20.1.2020). *Tietojen ilmoittaminen tulorekisteriin: kansainväliset tilanteet: Ulkomainen työnantaja*. Haettu 23.3.2021 osoitteesta <https://www.vero.fi/tulorekisteri/yritykset-ja-organisaatiot/yksityiskohtaiset-tulorekisterin-ohjeet/64184/tietojen-ilmoittaminen-tulorekisteriin-kansainv%C3%A4liset-tilanteet3/#1.2-ulkomainen-työnantaja>

Verohallinto. (2013). Kansainvälisen verotuksen käsikirja. Haettu 23.3.2021 osoitteesta <https://www.vero.fi/contentassets/0eff698e48e94946950c0f1669542e06/kansainvalisen-verotuksen-kasikirja-2013.pdf>

Verohallinto. (30.4.2014). Yleinen ja rajoitettu verovelvollisuus. Haettu 23.3.2021 osoitteesta https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48999/yleinen_ ja _rajoitettu_verovelvollisuus/

9 Lista kuvioista ja taulukoista

Taulukko 1. Maahanmuuttoviraston lupahakemusaineiston kuvaus	8
Taulukko 2. Maahanmuuttoviraston lupahakemusaineiston jakautuminen vuosille 2015 - 2019 päätöspäivämäärän perusteella.....	8
Kuvio 1. Maahanmuuttoviraston lupahakemusten päätöstyytit vuosille 2015 - 2019.....	9
Taulukko 3. UMA4-aineiston henkilötunnusten yhdistyminen Verohallinnon tietoihin verovelvollisuuden mukaan	9
Taulukko 4. Maanosat ja maat kotivaltion mukaan UMA4-aineistossa.....	10
Taulukko 5. Kohdejoukon yritykset, maanosat ja maat kotivaltion mukaan.....	11
Kuvio 2. Kohdejoukon yritykset kotivaltion mukaan	12
Taulukko 6. Yritykset jaettuna suomalaisiin ja ulkomaisiin yrityksiin.....	14
Taulukko 7. Yritysten jakautuminen toimialoittain	15
Taulukko 8. Yritysten aluejakauma osoitteen perusteella luokiteltuna.....	16
Taulukko 9. Yritysten toimivuus rekisteritietojen perusteella	17
Taulukko 10. Yritysten elinkaarivaiheet	18
Taulukko 11. Yritysten kuuluminen kaupparekisteriin	18
Taulukko 12. Yritysten kuuluminen ennakkoperintärekisteriin.....	19
Taulukko 13. Työnantajarekisteriin kuuluminen	19
Taulukko 14. Alv-rekisteröinnit.....	19
Taulukko 15. Toiminta-aika	20
Taulukko 16. Toiminnan laajuus: ALV-liikevaihto suomalaiset yritykset 2019	21
Taulukko 17. Toiminnan laajuus: ALV-liikevaihto ulkomaiset yritykset, kiinteä toimipaikka 2019	21
Taulukko 18. Verotuksen ilmoitusvelvollisuus, arvioverotus: tulovero, arvonlisävero ja työnantajamaksut 2019	22
Taulukko 19. Verovelka	23
Taulukko 20. Verotuksen maksupuutteet: verovelka ja maksujärjestely, suomalaiset yritykset	23
Taulukko 21. Verotuksen maksupuutteet: verovelka ja maksujärjestely, ulkomaiset yritykset kiinteä toimipaikka	23
Taulukko 22. Kannattavuus 2019	24
Taulukko 23. Velkaantumisaste 2019	25
Taulukko 24. Maksuvalmius 2019	25
Taulukko 25. Tappiollinen tilikausi 2019	26
Taulukko 26. Negatiivinen omapääoma 2019.....	26
Taulukko 27. Konkurssi- ja/tai saneerausvaiheita 2019	26
Taulukko 28. Palkansaajien työsuhteet, kokoluokka jako 2019.....	28
Taulukko 29. Kohdejoukon yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten suhde, 2019 ja 2018.....	29
Taulukko 30. Kohdejoukon päätoimialojen palkkasummat, milj.€ 2019.....	30
Taulukko 31. Kohdejoukon palkkasummat luokiteltuina suomalaiset yritykset, laskettuna tulorekisterin palkoista, vuosi 2019	31
Taulukko 32. Kohdejoukon palkkasummat luokiteltuina kiinteän toimipaikan ulkomaiset yritykset, laskettuna tulorekisterin palkoista, vuosi 2019	32

Kuvio 3. Yleisesti verovelvollisten palkansaajien palkkakausten mitat vuonna 2019*	33
Kuvio 4. Rajoitetusti verovelvollisten palkansaajien palkkakausten mitat vuonna 2019*	34
Taulukko 34. UMA4-aineiston yleisesti verovelvollisten työsuhteiden jakaantuminen toimialoille päätöstyyppin ratkaisun perusteella	35
Taulukko 35. UMA4-aineiston rajoitetusti verovelvollisten työsuhteiden jakaantuminen toimialoille päätöstyyppin ratkaisun perusteella	36
Taulukko 36. Myönteisen työluvan saaneiden yhdistyminen Verohallinnon tietoihin vuotena 2019	37
Taulukko 37. UMA4-aineiston yritykset, joille ei ole palkkahavaintoja, vuosi 2019	37
Taulukko 38. UMA4-aineiston yritykset, joille ei ole liikevaihtoa, vuosi 2019	38
Taulukko 39. Yleisesti verovelvollisten Kelan veronalaisten työttömyysetuuksien saajat UMA4-aineistossa, vuosi 2019	38
Liitetaulukko 1. Esimerkki aineiston muokkauksesta	48

10 Liitteet

Liite 1 Aineiston korjaamisesta tarkennus

Aineistosta korjattiin esimerkiksi puuttuvia y-tunnuksia. Näissä tapauksissa korjaus suoritettiin niissä tapauksissa missä lupahakemuksessa annettu yrityksen nimi vastasi Verohallinnon tiedoista löytynyttä nimeä. Näin saatiin mahdollinen puuttuva y-tunnus täydennettyä aineistoon. Aineistosta korjattiin myös manuaalisesti reilua 60 tapusta missä työnantajan nimi oli kirjoitusasultaan väärä ja niiden esiintyvyys aineistossa oli lupahakemusten perusteella suuri. Esimerkki tehdystä korjauksesta:

- "Yritys A OY" väärä kirjoitusasu -> "Yritys-A Oy" oikea kirjoitusasu

Tapauksia missä lupahakemuksessa annettu nimi ei vastannut Verohallinnon tietoja y-tunnuksen korjauksista ei voitu suorittaa. Korjauksen esti pääsääntöisesti tilanne missä yrityksen nimellä saattoi löytyä useita samankaltaisella nimellä varustettuja yrityksiä.

Henkilötunnuksia aineistossa on 75 715, joista 66 039 tapauksessa ne olivat 11-merkkiä pitkiä ja näin vastasivat virallisen henkilötunnuksen mittaa.³² Loput annetuista tunnuksista olivat 6-merkin mittaisia henkilötunnuksen alkuosia tai vaihtoehtoisesti 5-merkin mittaisia henkilötunnuksen loppuosia. Aineistossa reilulla 1 600 rivillä ei ollut henkilöstä syntymäaika/henkilötunnus -tietoa missään muodossa. Osalle edellä mainituista tapauksista löytyi y-tunnus.

Aineistoon rajattiin vain oikeanmittaisen henkilötunnuksen omaavat tapaukset aineistosta. Luvan alku- ja päättymispäivän avulla aineistoon muodostettiin lisää vuosirivejä veron tietoihin yhdistymisen helpottamiseksi. Seuraavassa esimerkki tehdystä korjauksesta aineistoon. Näin muokatun aineiston voi yhdistää Verohallinnon tietoihin käyttämällä henkilötunnus-, y-tunnus- ja vuosimuuttujia.

Liitetaulukko 1. Esimerkki aineiston muokkauksesta

Henkilötunnus	Y-tunnus	Luvan alkamis-päivämäärä	Luvan loppumis-päivämäärä	Palkka	Vuosi
Alkuperäinen rivi					
ppkkvv-XXXX	1234567-8	3.5.2015	3.5.2016	11,50	
Uusi muokattu aineisto					
ppkkvv-XXXX	1234567-8	3.5.2015	3.5.2016	11,50	2015
ppkkvv-XXXX	1234567-8	3.5.2015	3.5.2016	11,50	2016

³² Suomalaisen henkilötunnuksen muodosta säädetään väestötietojärjestelmästä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (128/2010)

Liite 2 Rajoitetusti verovelvollista koskevat ohjeet

Yli kuuden kuukauden oleskelu

Ulkomailla asuneesta henkilöstä tulee Suomessa yleisesti verovelvollinen silloin, kun hän oleskelee täällä yhtäjaksoisesti yli kuuden kuukauden ajan. Oleskelu ei ole sidottu kalenterivuoteen. Oleskelu voi esimerkiksi alkaa 2.9. ja päättyä seuraavana vuonna 31.3. Suomessa oleskelun ajan ulkomaan kansalainen on täällä yleisesti verovelvollinen, muun osan vuotta rajoitetusti verovelvollinen.

Ulkomailla asuneesta henkilöstä voi tulla Suomessa asuva ja Suomessa yleisesti verovelvollinen, vaikka hän oleskeli Suomessa alle kuusi kuukautta, jos hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on tänä aikana Suomessa.

Pysyvästi ulkomailla asuvan henkilön työ voi edellyttää tiheästi toistuvia lyhyitä työjaksoja Suomessa. KHO:n päätöksessä 1990/4757 Ruotsissa perheineen asuva tehdaskonsultti oli otettu yli kuuden kuukauden ajaksi suomalaisen yhtiön palvelukseen. Konsultti työskenteli myös ulkomailla ja oli Suomessa enimmillään neljä päivää viikossa. Hän oli viikonloput ja vapaat kotoon Ruotsissa. Poissaolot Suomesta olivat kestäneet 3 - 29 päivää. Hänen katsottiin oleskelleen Suomessa yhtäjaksoisesti yli kuuden kuukauden ajan.³³

Rajoitetusti verovelvollisille palkansaajille palkkoja maksavat suomalaiset yritykset suomalaisille, jotka ovat töissä ulkomailla suomalaisen yrityksen lukuun ja ulkomaalaisille, jotka ovat töissä Suomessa alle 6 kuukautta. Ulkomaiset yritykset maksavat palkkoja Suomessa alle 6 kuukautta työskenteleville ulkomaalaisille, jotka ovat tällöin rajoitetusti verovelvollisia.

Tutkimuksen toteuttamisen haasteeksi muodostui osan yrityksistä tunnistaminen ja vertailutiedon saaminen. Tätä ongelmaa lähestyttiin Maahanmuuttoviraston UMA4-tietokanta, jonne rekisteröidään lähes kaikki ulkomaalaiset, jotka saapuvat Suomeen töihin tai hakevat oleskelulupaa tai ovat EU-/ETA-kansalaisia, jotka oleskelevat Suomessa yli 3 kuukautta. Tunnistetietoja saadaan myös tulorekisteriin rajoitetusti verovelvollisten palkansaajien palkanmaksaja yritysten antamista työnantajailmoituksista.

Tietojensaannin osalta katveeseen jäävät mm. henkilöt, joista rekisteröintiä ei tehdä UMA4 tietokantaan kaikkien henkilöiden osalta. Rekisteröimättä jäävät alle kolme kuukautta maassa työskentelevät EU-kansalaiset. Lisäksi pois jäävät kolmannen maan kansalaiset, jotka ovat lähetetty työskentelemään alle 3 kuukautta alle 180 vuorokauden aikana.

Palkkatietoilmoituksen tietosisältö ja veronumero

Tulorekisterin tietosisällössä on mahdollistettu erilaisten asiakastunnisteiden käyttö ilmoituksella. Tulorekisterissä on käytössä seuraavat tunnistetyypit tulonsaajien ja suoritusten maksajien yksilöimisessä:

³³ Linkki: https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48999/yleinen_ja_rajoitettu_verovelvollisuus/

- Y-tunnus
- henkilötunnus (suomalainen)
- Alv-tunniste (VAT)
- GIIN-tunniste³⁴
- Verotunniste (TIN)³⁵
- Kaupparekisteritunnus
- Ulkomainen yritystunnus
- Ulkomainen henkilötunnus
- Muu tunnus

Suorituksen maksajaa ja tulonsaajaa koskevat tiedot on ilmoitettava ensisijaisesti suomalaisella asiakastunnisteella (suomalaisella henkilötunnuksella tai Y-tunnuksella). Jos tulonsaajalla tai maksajalla ei ole suomalaista asiakastunnistetta, tiedot ilmoitetaan ulkomaisella tunnisteella. Suosituksena on, että jos tulonsaajalla tai maksajalla on sekä suomalainen että ulkomainen tunnisteen, ilmoitetaan molemmat tunnisteet.

Rajoitetusti verovelvollisesta tulonsaajasta on ilmoitettava asuinvaltion verotunniste, jos tunnisteen on käytössä rajoitetusti verovelvollisen asuinvaltiossa. Verotunniste (TIN) -tunnistetyypillä tarkoitetaan ulkomaisen veroviranomaisen antamaa verotuksen tunnistetta tai rekisterinumeroa. Tietoa ei ole tarkoitettu Verohallinnon myöntämien veronumeroiden ilmoittamiseen.

Maksajan asiakastunniste

Suorituksen maksajan on ilmoitettava tiedot tulorekisteriin ensisijaisesti suomalaisella Y-tunnuksella tai henkilötunnuksella.

Jos maksajalla ei ole Suomessa annettua asiakastunnistetta, tiedot ilmoitetaan ulkomaisella tunnisteella. Tällöin on myös annettava tarkentavia yksilöinti- ja yhteystietoja, kuten nimi ja osoite. Jos maksajalla on sekä suomalainen että ulkomainen tunnisteen, ilmoitetaan molemmat tunnisteet.

Tulonsaajan asiakastunniste

Tulonsaajan tiedot on ilmoitettava tulorekisteriin ensisijaisesti suomalaisella henkilötunnuksella. Ulkomailla asuvasta henkilöstä on lisäksi annettava tieto ulkomaisesta vero- tai henkilötunnisteesta, jos maksajalla on tämä tieto. Jos tulonsaajalla on sekä suomalainen että ulkomainen tunnisteen, ilmoitetaan molemmat tunnisteet.

Jos tulonsaajalla ei ole suomalaista henkilötunnusta, hänestä on ilmoitettava nimi, syntymäaika, sukupuoli ja osoite. Tulorekisteriin on mahdollista ilmoittaa sekä Suomen että asuinvaltion osoite. Rajoitetusti verovelvollisesta tulonsaajasta on aina ilmoitettava myös asuinvaltio,

³⁴ GIIN-tunniste on globaali välittäjä-tunnistenumero (Global Intermediary Identification Number), jonka Yhdysvaltojen verohallinto antaa ulkomaalaiselle yritykselle.

³⁵ Tax Identification Number, TIN

asuinvaltion verotunniste (TIN), jos tunniste on käytössä rajoitetusti verovelvollisen asuinvaltiossa, sekä yhteystiedot asuinvaltiossa.

Jos tulonsaajalle on annettu keinotunnus, keinotunnus ilmoitetaan tunnisteiden tyypillä "Muu tunnus". Aina silloin, kun tiedot annetaan muulla kuin suomalaisella henkilötunnuksella, on annettava seuraavat tiedot: nimi, syntymäaika, sukupuoli ja osoite. Myös ulkomainen tunniste ilmoitetaan, jos maksajalla on se tiedossa.

Tietojen ilmoittaminen tulorekisteriin: kansainväliset ohjeet³⁶

Kuuden kuukauden sääntö Suomessa palkan verovapaudesta

Tuloverolain 77 §:ssä säädetään niin kutsutusta kuuden kuukauden säännöstä, jonka mukaan ulkomailla tehdystä työstä saatu palkka on Suomessa verovapaata tuloa, jos

- henkilön oleskelu ulkomailla johtuu tuosta työstä ja
- kestää yhtäjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta eikä työntekijä oleskele Suomessa enempää kuin keskimäärin kuusi päivää työskentelykuukautta kohden ja
- työskentelyvaltiolla on verosopimuksen mukaan verotusoikeus kyseiseen tuloon, jos Suomen ja työskentelyvaltion välillä on tuloverotusta koskeva sopimus.

Säännös koskee ainoastaan palkkatuloa, joten esimerkiksi sosiaalietuudet ja työ- ja käyttökorvaukset eivät ole tämän säännöksen nojalla verovapaita tuloja. Säännös ei myöskään sovellu palkkaan, joka on saatu suomalaiselta julkisyhteisöltä, Business Finland Oy:ltä tai suomalaisessa vesi- tai ilma-aluksessa tehdystä työstä.

Suomalaisia julkisyhteisöjä ovat muun muassa valtio, kunnat, kuntainliitot, kuntayhtymät, evankelisluterilainen kirkko ja sen seurakunta, ortodoksinen kirkkokunta ja sen seurakunta, seurakuntayhtymä ja muu seurakuntain yhtymä, Suomen Pankki, Kansaneläkelaitos (Kela), Suomen Akatemia, Taiteen edistämiskeskus ja Luonnonvarakeskus. Suomalaisia yliopistoja ei ole pidetty tuloverotuksessa julkisyhteisöinä 1.1.2010 alkaen.³⁷

³⁶ <https://www.vero.fi/tulorekisteri/yritykset-ja-organisaatiot/yksityiskohtaiset-tulorekisterin-ohjeet/64184/tietojen-ilmoittaminen-tulorekisteriin-kansainvaliset-tilanteet3/#1-tiedonantovelvollisuus-kansainvalisissa-tilanteissa>

³⁷ <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49111/ulkomailla-ty%C3%B6skentelyn-verotus/>

Liite 3 Kiinteän toimipaikan viranomaisrekisteröinti

Kiinteän toimipaikan, ja muutoinkin arvonlisäverovelvollisuuden, arvioimisessa voidaan käyttää hyväksi liitelomakkeen (6204/6206) ja urakkasopimusten lisäksi myös yrityksen tekemiä lähdeverokorttihakemuksia, arvonlisäveron ulkomaalaispalautushakemuksia sekä raksitietoja.

Rakennus- ja asennustoiminnassa kiinteäksi toimipaikaksi on katsottu urakointikohde tai useat peräkkäiset urakointikohteet, jotka kestävät yli 9 kuukautta. Jos 9 kk aikaraja ylittyy, on yritys voitu merkitä arvonlisäverovelvolliseksi toiminnan alusta lähtien. Vaikka arvonlisäverotuksen kiinteää toimipaikkaa koskeva AVL 11 § on kumottu, on linjattu, että em. tulkintaa (ns. 9 kk-sääntöä) sovelletaan edelleen. Kyseinen tulkinta löytyy myös lainvalmistelumateriaalista eli hallituksen esityksestä sekä syventävästä ohjeesta: Ulkomaalaisen rekisteröinti arvonlisäverovelvolliseksi Suomessa.

Erityisesti rakennusalailla tulee aika ajoin ilmi, että ulkomaiselle yritykselle on muodostunut kiinteä toimipaikka Suomeen takautuvasti, mutta yritys ei ole rekisteröitynyt täällä alv-rekisteriin. Pääsääntöisesti yritys tulee tällöin merkitä alv-rekisteriin takautuvasti kiinteän toimipaikan muodostumisesta alkaen. Jos ostaja on kuitenkin toiminut käyttäen käännettyä arvonlisäveroa ilmoittaen hankinnat omilla arvonlisäveroilmoituksillaan, ei myyjän alv-rekisteröintiä lähtökohtaisesti tarvitse tehdä takautuvasti. Takautuvaa alv-rekisteröintiä ei tarvitse myöskään tehdä silloin, jos myyjän rekisteröinnillä alv-velvolliseksi ei olisi kokonaisuuden kannalta fiskaalista vaikutusta, eivätkä yritykset ole tilanteessa yrittäneet tahallisesti väärinkäyttää järjestelmää ja jos rekisteröinnistä aiheutuisi myyjälle, myyjän asiakkaille ja Verohallinnolle kohtuuttoman suuri työmäärä. Jos myyjän toiminta em. tilanteessa edelleen jatkuu, merkitään myyjä alv-rekisteriin ja alv-rekisteröinnin alkupäivä arvioidaan tapauskohtaisesti. Alv-rekisteröinti voi alkaa siitä, kun a) on käynyt ilmi että 9 kk –raja ylittyy, b) kun 9 kk –raja ylittyy tai c) kuluvasta tai erääntymättömästä alv-kohdekaudesta.

Kiinteä toimipaikka voi tulla tutkittavaksi myös silloin, kun OAV siirtää alv-ulkomaalaispalautukseen liittyvän tapauksen ATH:lle, kun tapauskohtaisessa valvonnassa huomataan epäily kiinteästä toimipaikasta. OAV-virkailija tekee samalla muistion asiasta. Asiakkaan rekisteröintiasema tutkitaan tällöin kokonaisuudessaan työmenettelyohjeen mukaisesti. Pääsääntöisesti asiakas rekisteröidään alv-velvolliseksi seuraavan vuoden alusta, jos tarvetta ilmenee. Tarvittaessa rekisteröinnin alkupäivästä on sovittava myös alv-ulkomaalaispalautusten kanssa. Rekisteröitävälle yritykselle tallennetaan myös tiedossa olevat ulkomaiset tunnisteet. Rekisteröinnin toimenpiteistä kirjoitetaan muistio, jotta OAV saa tiedon tehdyistä toimenpiteistä.

OAV:lta voi tulla myös rekisteristäpoistopyyntöjä esimerkiksi, sillä perusteella, että yrityksellä ei ole myyntitoimintaa Suomessa. Tarvittaessa yritys voidaan poistaa alv-rekisteristä viimeimpään annettuun alv-veroilmoitukseen ja ratkaisu perustellaan OAV-virkailijan antamien tietojen mukaisesti. Tarvittaessa tulee olla yhteydessä alv-asiantuntijaan.

Kiinteän toimipaikan muodostuminen arvonlisäverotuksessa seuraavissa tilanteissa:

Markkinointitoimisto. Täyttää yleensä varsin hyvin kiinteän toimipaikan edellytykset: pysyvä liikepaikka, henkilökuntaa, liiketoimintaa harjoitetaan kokonaan tai osittain liikepaikasta käsin, säännöllinen toiminta. Yleensä työntekijöiden voidaan myös katsoa osallistuvan myyntiin. Siten jos ulkomaisella yrityksellä on ns. markkinointi-/myyntitoimisto Suomessa, muodostaa kyseinen liikepaikka yritykselle arvonlisäverotuksessa kiinteän toimipaikan Suomeen. Jos kiinteä toimipaikka muodostuu myös tuloverotuksessa, puoltaa se kiinteän toimipaikan muodostumista arvonlisäverotuksessa. Jos yrityksellä ei ole arvonlisäverollista myyntiä Suomessa (esimerkiksi tavarat tulevat yhteisömyyntinä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen ja suomalainen ostaja tekee yhteisöhankinnan), yritys ei ole velvollinen rekisteröitymään arvonlisäverovelvolliseksi Suomessa. Jos yritys kuitenkin haluaa saada hankinnoistaan Suomessa vähennyksen/palautuksen, tulee yrityksen ilmoittautua arvonlisäverovelvolliseksi Suomessa. Eli ns. ulkomaalaispalautus ei tällaisessa tilanteessa ole mahdollinen.

Jos ulkomaisella yrityksellä **ei ole Suomessa em. toimistoa tai muuta liikepaikkaa** vaan yrityksen **työntekijä** ("edustaja") **toimii kotoa käsin**. Jos työntekijän voidaan katsoa osallistuvan myyntiin, kiinteä toimipaikka muodostuu arvonlisäverotuksessa Suomeen myös näissä tilanteissa, vaikka varsinaista liikepaikkaa ei olisikaan. Tällöin kiinteän toimipaikan voidaan katsoa muodostuvan työntekijän kotiin ("kotitoimisto"). Kiinteän toimipaikan muodostuminen tuloverotuksessa puoltaa kiinteän toimipaikan muodostumista myös arvonlisäverotuksessa. Jos tuloverotuksessa ei muodostu kiinteää toimipaikkaa, ei lähtökohtaisesti kiinteää toimipaikkaa muodostu myöskään arvonlisäverotuksessa. Kiinteän toimipaikan muodostuessa soveltuu rekisteröitymisen ja ulkomaalaispalautusten osalta vastaava kuin edellä mainittu.

Jos kyse on **palvelun myynnistä (esim. huoltotoiminta), eikä yrityksellä ole liikepaikkaa Suomessa** vaan työntekijä toimii **kotoa käsin**, voidaan kiinteä toimipaikan katsoa muodostuvan Suomeen arvonlisäverotuksessa (kotitoimisto), jos toiminta Suomessa on säännöllistä ja jatkuvaa. Jos kiinteä toimipaikka täten muodostuu, joutuu yritys rekisteröitymään arvonlisäverovelvolliseksi Suomessa ja yritys on normaalisti arvonlisäverovelvollinen myynnistään Suomessa (palvelun myynti kiinteästä toimipaikasta Suomessa). Lähde: Rintamäki Marja/Virkailijan käsikirja.